



## Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK  
ELEANOR SHARPSTON  
esitatud 24. jaanuaril 2013<sup>1</sup>

**Liidetud kohtuasjad C-457/11, C-458/11, C-459/11 ja C-460/11**

**Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)**

versus

**KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH jt**

**Canon Deutschland GmbH**

**Fujitsu Technology Solutions GmbH**

**Hewlett-Packard GmbH**

versus

**Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)**

(eelotsusetaotlused, mille on esitanud Bundesgerichtshof (Saksamaa))

Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused infoühiskonnas — Direktiivi 2001/29/EÜ ajaline kohaldamine — Reprodutseerimisõigus — Erandid ja piirangud — Õiglane hüvitis — Mõiste „paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil” — Printeri või arvuti abil tehtud reproduktsioonid — Digitaalsest allikast saadud reproduktsioonid — Seadmete ahelat kasutades tehtud reproduktsioonid — Keelatud toimingute takistamiseks või piiramiseks mõeldud tehniliste meetmete kasutamata jätmise tagajärjed — Reprodutseerimiseks kaudse või otsese loa andmise tagajärjed

1. Direktiivi 2001/29<sup>2</sup> kohaselt peavad liikmesriigid andma autoritele ainuõiguse lubada või keelata nende teoste otseselt või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult. Siiski võivad liikmesriigid teatavatel juhtudel selle õiguse suhtes ette näha erandeid ja piiranguid, muu hulgas siis, kui kõne all on „paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil” [täpsustatud tõlge] ning „mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik”, tingimusel et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise.

2. Saksamaal saavutatakse õiglane hüvitamine nii, et võetakse tasu reprodutseerimist võimaldavate seadmete tootjatelt, importijatelt ja müüjatelt. Käesolevates põhikohtuasjades peab Bundesgerichtshof (föderaalne kohus) otsustama, kas seda tasu tuleks võtta ka printeritelt või arvutitelt, millega on võimalik teoseid reprodutseerida üksnes siis, kui need on ühendatud ühe või mitme teise seadmega, näiteks skanneriga, mille enda puhul juba võib olla kehtestatud seesama tasu. Nii on Bundesgerichtshof selles küsimuses selguse saamiseks esitanud kaks eelotsuseküsimust direktiivi

1 — Algkeel: inglise.

2 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) (edaspidi „direktiiv”).

tõlgendamise kohta. Samuti soovib nimetatud kohus teada, kuidas mõjutavad õiglase hüvitise saamise õigust võimalus rakendada tehnilisi meetmeid kopeerimise<sup>3</sup> takistamiseks või piiramiseks ning otseselt või kaudselt loa andmine reprodutseerimiseks. Lõpuks on sellel kohtul ka küsimus direktiivi ajalise ulatuse kohta.

3. Need küsimused võivad esmapilgul tunduda suhteliselt lihtsad, kuid tegelikult tuleneb nendest keerukaid probleeme, mis puudutavad direktiivi ja Saksa õigusaktide ning kummaski sisalduvate eri õigusnormide omavahelist suhestumist.

## **Euroopa Liidu õigusnormid**

### *Direktiiv*

4. Direktiivi artiklis 2 „Reprodutseerimisõigus” on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata otseselt või kaudselt ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, on:

a) autoritel nende teoste osas;

[...]”

5. Artikli 5 lõikes 2 on muu hulgas ette nähtud:

„Liikmesriigid võivad artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse puhul näha ette erandeid ja piiranguid järgmistel juhtudel, kui kõne all on:

a) paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil, v.a noodid, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise;

b) mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise, mille puhul võetakse arvesse, kas asjaomase teose või objekti puhul on või ei ole kasutatud artiklis 6 osutatud tehnilisi meetmeid;

c) konkreetsed reproduktsioonid, mida teevad avalikud raamatukogud, haridusasutused või muuseumid või arhiivid ning mis ei ole otseselt ega kaudselt ette nähtud majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks;

[...]”

3 — Kasutan termineid „koopia/kopeerimine” ja „reproduktsioon/reprodutseerimine” käesolevas ettepanekus kui omavahel sisuliselt samatähenduslikke.

6. Artikli 5 lõikes 3 on muu hulgas märgitud:

„Liikmesriigid võivad artiklites 2 ja 3 sätestatud õiguste puhul näha ette erandeid või piiranguid järgmistel juhtudel:

- a) kasutamine illustreeriva materjalina õppetöös või teadusuuringutes, tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu, ning ulatuses, mis on õigustatult vajalik taotletava mitteärilise eesmärgi saavutamiseks;

[...]

- n) lõike 2 punktis c nimetatud asutuste territooriumil asuvate eriseadmete kaudu nende kogudesse kuuluvate kauplemisele ja litsentsimisele mittekuuluvate teoste või muude objektide üksikisikutele edastamine või kättesaadavaks tegemine uuringuteks või eraviisiliseks uurimiseks;

[...]”

7. Artikli 5 lõigetes 2 ja 3 loetletud muud juhud<sup>4</sup> puudutavad kõik mittetulunduslikku ehk laialt võttes üldistes huvides kasutamist. Nõue, et õiguste valdajad *peavad* saada õiglase hüvitise, kohaldub ainult artikli 5 lõike 2 punktides a, b ja e<sup>5</sup> kirjeldatud olukordadele, kuid direktiivi põhjendusse 36 on märgitud selgelt kavatsus, et liikmesriigid *võivad* ette näha sellise tasu maksmise ka mis tahes või kõikide muude reprodutseerimisõigust puudutavate valikuliste erandite või piirangute puhul<sup>6</sup>.

8. Artikli 5 lõikes 5 on täpsustatud:

„Lõigete 1, 2, 3 ja 4 kohaseid erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve.”

9. Võib märkida, et direktiivi artikli 5 lõikes 5 sisalduv säte, mida on nimetatud ka „kolmeastmeliseks kriteeriumiks”, kordab peaaegu samasuguseid sätteid, mida sisaldavad Berni konventsiooni<sup>7</sup> (1967. aasta redaktsiooni) artikli 9 lõige 2, GATT intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu<sup>8</sup> (1994) artikkel 13 ja WIPO autoriõiguse lepingu (1996) artikli 10 lõige 2.<sup>9</sup> Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide kontekstis on neid kolme astet tõlgendanud WTO vaekogu.<sup>10</sup> Vaekogu seisukoha võib väga lühidalt kokku võtta nii, et kõnealused kolm tingimust on

4 — Artikli 5 lõige 2 käsitleb ainult artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse erandeid ja piiranguid. Artikli 5 lõige 3 käsitleb samuti artiklis 3 sätestatud üldsusele edastamise ja kättesaadavaks tegemise õiguse – mis ei ole käesolevas kohtuasjas konkreetselt vaidluse all – erandeid ja piiranguid. Kõik artikli 5 lõigetes 2 ja 3 lubatud erandid ja piirangud (mida on kokku 20), välja arvatud artikli 5 lõike 2 punktis a sätestatud, on määratletud vastavalt reprodutseerimise eesmärgile; mitmel juhul on kriteeriumiks reprodutseerija isik (nt füüsilised isikud, avalikud raamatukogud, haridusasutused või muuseumid, ringhäälinguorganisatsioonid või ajakirjandus); ainult kahel juhul lisaks artikli 5 lõike 2 punktis a on üldse viidatud tehnilistele kriteeriumidele (artikli 5 lõike 2 punktis d ajutistele salvestistele ning artikli 5 lõike 3 punktis n edastamisele eriterminalide kaudu).

5 — Artikli 5 lõike 2 punkti e esemeks on „ringhäälingusaadete reprodutsioonid, mida teevad mittetulunduslikud sotsiaalsed asutused, näiteks haiglad või vanglad”.

6 — Artikli 5 lõige 1, mis ei ole käesolevas asjas vaidluse all, nõuab reprodutseerimisõigusest erandi tegemist teatava ajutise reprodutseerimise suhtes, mis on tehnilise protsessi lahutamatu ja oluline osa ning millel puudub iseseisev majanduslik tähtsus. Sellisteks puhkudeks ei ole siiski hüvitist ette nähtud.

7 — Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon (1886), mida on täiendatud Pariisis (1896), redigeeritud Berliinis (1908), täiendatud Bernis (1914), redigeeritud Roomas (1928), Brüsselis (1948), Stockholmis (1967) ja Pariisis (1971) ning parandatud 1979 (Berni liit). Kõik liikmesriigid on Berni konventsiooniga liitunud.

8 — 15. aprillil 1994 Marrakechis alla kirjutatud ning nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsusega 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubanduslääbirääkimiste Uruguay voores (1986–1994), (EÜT 1994, L 336, lk 1; ELT erivaljaanne 11/21, lk 80) heaks kiidetud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingu 1 C lisas sisalduv intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping.

9 — WIPO autoriõiguse leping, sõlmitud Genfis (1996) (EÜT 2000, L 89, lk 8; ELT erivaljaanne 11/33, lk 210). See jõustus nii Euroopa Liidu kui ka kõikide tema liikmesriikide suhtes, kes kõik on WIPO autoriõiguse lepingu osalised, 14. märtsil 2010 (ELT 2010, L 32, lk 1).

10 — United States – Section 110(5) of the US Copyright Act, WT/DS160/R, 15. juuni 2000, punkt 6.97 jj.

kumuleeruvad: esimene tingimus (teatavad erijuhud) nõuab, et piirang või erand oleks selgelt määratletud ning oma ulatuselt ja haardelt kitsas; teine tingimus (ei tohi tekkida vastuolu tavapärase kasutamisega) tähendab, et erandi või piiranguga ei tohi lubada kasutamiseviise, mille kaudu hakatakse majanduslikult konkureerima sellega, kuidas õiguste valdajad tavapäraselt saavad oma tööst majanduslikku kasu; ning kolmas tingimus (ei kahjustata põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve) keelab erandid või piirangud, mille tagajärjel ebamõistlikul määral väheneb või võib väheneda õiguste valdaja sissetulek.

10. Direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt tähistab termin „tehnilised meetmed” „mis tahes tehnoloogiat, seadet või komponenti, mille eesmärk tavapärase toimimise puhul on takistada või piirata teoste või muude objektidega seotud toiminguid, milleks autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste valdaja [...] ei ole luba andnud. Tehnilised meetmed on tõhusad juhul, kui õiguste valdajad kontrollivad kaitstud teose või muu objekti kasutamist kaitse eesmärki täitva juurdepääsu kontrolli või kaitsevahendi abil, näiteks teose või muu objekti krüpteerimise, skrambleerimise või muul viisil muutmise või kopeerimiskaitsemehhanismi abil”. Artikkel 6 tervikuna nõuab sisuliselt seda, et liikmesriigid võimaldaksid õiguste valdajatele piisavalt õiguskaitset vahendite vastu, mille eesmärk on mööda minna tehnilistest meetmetest, mida õiguste valdajad võivad vabatahtlikult rakendada või mida võidakse rakendada liikmesriikide endi võetud meetmetega.

11. Direktiivi artikli 10 pealkiri on „Ajaline kohaldamine”. Artikli 10 lõike 1 kohaselt kohaldatakse direktiivi kõikide teoste suhtes, mis on 22. detsembri 2002. aasta seisuga kaitstud liikmesriikide õigusaktidega autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste valdkonnas. Artikli 10 lõikes 2 on märgitud: „Käesoleva direktiivi kohaldamine ei mõjuta enne 22. detsembrist 2002 sooritatud toiminguid ega omandatud õigusi.”

12. Artikli 13 lõike 1 kohaselt olid liikmesriigid kohustatud jõustama direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid enne 22. detsembrist 2002. Artikli 14 kohaselt jõustus direktiiv *Euroopa Ühenduste Teatajas* avaldamise päeval, s.o 22. juunil 2001.

#### *Otsus kohtuasjas Padawan*

13. Euroopa Kohus on tõlgendanud direktiivi sätteid mitmes oma otsuses ja käesolevas menetluses on nendest kõige asjakohasem vahest otsus kohtuasjas Padawan<sup>11</sup> artikli 5 lõike 2 punkti b kohta, millele on viidatud kui „isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise suhtes kehtestatud” erandile.

14. Nimetatud kohtuasi puudutas tasu, mida Hispaanias kohaldati digitaalsalvestuskandjate<sup>12</sup> suhtes seoses siseriikliku isiklikuks tarbeks reprodutseerimise erandiga ja seega direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b. Euroopa Kohus ei nõustunud komisjoni pakutud mõttega, et õiglase hüvitise rahastamise küsimus, kuivõrd direktiiv seda ei reguleeri, on liikmeriikide kindlaks määrata (piirides, mis tulenevad eelkõige põhiõigustest ja õiguse üldpõhimõtetest) – teisisõnu, et liikmesriikide kohustus on saavutada ettenähtud tulemus, mitte aga teha seda ette kindlaks määratud vahenditega.<sup>13</sup> Euroopa Kohus asus hoopis seisukohale, et isiklikuks tarbeks reprodutseerimise erandit kasutav isik, tekitades õiguste valdajale kahju, mille puhul viimati nimetatul on õigus saada õiglast hüvitist, peab selle kahju heastama seda hüvitist rahastades.<sup>14</sup> Seega asus Euroopa Kohus seisukohale, et digitaalsalvestuskandjate suhtes tasu kohaldamine ja nende kasutamine isiklikuks reprodutseerimiseks

11 — 21. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-467/08: „Padawan” (EKL 2010, lk I-10055, eeskätt punktid 38-50); vt samuti 16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas C-462/09: Stichting de Thuiskopie (EKL 2011, lk I-5331, punktid 18-29).

12 — CD-R-, CD-RW- ja DVD-R-plaadid ning mp3-mängijad. Kuigi selliseid kandjaid võidakse kasutada teksti- või graafikadokumentide salvestamiseks, kasutatakse neid sagedamini audio- või audiovisuaalse materjali, nt muusika või filmide reprodutseerimiseks.

13 — Vt kohtujurist Trstenjaki 11. mai 2010. aasta ettepanek, punkt 32. Käesolevas kohtuasjas on komisjon sellel seisukohal ning samalaadset seisukohta toetab Kyocera (vt käesoleva ettepaneku punkt 92). Kohtuasjas Stichting de Thuiskopie (viidatud eespool 11. joonealuses märkuses) rõhutas Euroopa Kohus aga kohustust saavutada teatav tulemus (vt kohtuotsuse punktid 34 ja 39).

14 — Kohtuotsuse punktid 40 ja 45; vt samuti eespool 11. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsuse Stichting de Thuiskopie punktid 24 ja 26.

on omavahel seotud.<sup>15</sup> Kuna aga kõnealuse tasu sidumine tegeliku kasutamisega ei ole praktiline, võidakse eeldada, et füüsilised isikud kasutavad täielikult ära neile kui erakasutajatele kättesaadavaks tehtud seadmete funktsioone; sellest tulenevalt saab see, et seadmetega saab teha koopiaid, õigustada isikliku kopeerimise tasu kohaldamist.<sup>16</sup> Siiski on direktiiviga vastuolus sellise tasu vahet tegemata kohaldamine niisugustele seadmetele, vahenditele ja kandjatele, mida ei tehta isiklikul eesmärgil kasutajatele kättesaadavaks ja mida selgelt kasutatakse muul otstarbel kui isiklikuks kopeerimiseks.<sup>17</sup>

### Asjakohased Saksamaa õigusnormid

15. Seaduse Urheberrechtsgesetz<sup>18</sup> §-s 53 on ette nähtud teatavad olukorrad, kus erandina tavapärastest autoriõigusnormidest on lubatud kaitstud materjali reprodutseerida.

16. Alates 13. septembrist 2003 on UrhG § 53 lõige 1 lubanud füüsilisel isikul teha isiklikuks tarbeks üksikkoopiaid mis tahes kandjale, tingimusel et seda ei tehta otseselt ega kaudselt kaubanduslikul eesmärgil ja et originaal ei ole saadud ilmselgelt õigusvastaselt – laialt võttes sarnaneb see erand direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b võimaldatuga; enne nimetatud kuupäeva aga ei piirdunud see erand füüsiliste isikutega. Lisaks sellele võib isik, kellel endal on lubatud teha koopiaid, lasta neid enda tarbeks teha ka teisel isikul, kui selle eest ei maksta tasu – sellel tingimusel ei ole direktiivis otsesõnalist alust –, või alates 13. septembrist 2003 ka juhul, kui koopiaid tehakse paber- või muule samalaadsele kandjale fotomehaaniliselt või muu sarnase toimega meetodi abil – see tingimus kajastab direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a.

17. Keerukama struktuuriga on § 53 lõige 2. See lubab isikutel (mitte ainult füüsilistel isikutel) teha või lasta teha enda tarbeks üksikkoopiaid: 1) teadustöoks vastavalt vajadusele; 2) isiklikuks arhiveerimiseks vastavalt vajadusele, tingimusel, et isikule kuulub ka originaal; 3) infoks päevauudistest, kui originaal edastati ringhäälingu kaudu; ja 4) artiklitest või avaldatud teoste väljavõtetest, või teostest, mis ei ole juba vähemalt kaks aastat olnud kirjastajalt saadaval. Need erandid ei ole selges vastavuses ühegi direktiivis ette nähtud erandiga: niivõrd, kui need ei piirdu füüsiliste isikutega, ulatuvad need kaugemale direktiivi artikli 5 lõike 2 punktist b; niivõrd, kui need on seotud sõltuvusse isiklikuks tarbeks kasutamisest, on need teistes punktides sisalduvatest eranditest piiravamad.

18. Kuni UrhG muutmiseni 2003. aastal ei olnud § 53 lõike 2 eranditega seotud mingeid muid tingimusi. Nimetatud muudatusega lubati lõike 2 punktis 2 ette nähtud erandit kohaldada ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest: kopeerida tuleb paber- või muule samalaadsele kandjale ning fotomehaaniliselt või muu sarnase toimega meetodi abil; lubatud on ainult analoogkopeerimine;<sup>19</sup> ja/või arhiveerimine peab teenima üldisi huve ning selle eesmärk ei tohi olla kaubanduslik ega majanduslik. Sama lõike punktides 3 ja 4 ette nähtud erandite suhtes kehtestati vähemalt üks esimestest kahest tingimusest, mis on eespool nimetatud.

19. UrhG § 53 lõige 3 puudutab jällegi artikleid või väljavõtteid ja lühemaid teoseid ning lubab oma tarbeks kopeerimist (jällegi ei ole kehtestatud piiranguid muudele kui füüsilistele isikutele) hariduslikul eesmärgil või eksamiks valmistumisel, sisuliselt kõikvõimalikes haridusasutustes. Selle lõike sisu näib osaliselt vastavat direktiivi artikli 5 lõike 2 punktile c ja lõike 3 punktile a.

15 — Kohtuotsuse punkt 52.

16 — Kohtuotsuse punktid 46, 55 ja 56.

17 — Kohtuotsuse punkt 59.

18 — Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste seadus), 9. september 1965, redaktsioonis, mis oli kohaldatav enne 1. jaanuari 2008 (edaspidi „UrhG“). Saksamaa valitsuse sõnul viidi UrhG täielikult kooskõlla alates 13. septembrist 2003 seadusega Gesetz zur Regelung des Urheberrechts in der Informationsgesellschaft (seadus autoriõiguse reguleerimise kohta infoühiskonnas). Bundesgerichtshofi viidatud sätete suhtes olulises osas on selle seadusega muudetud UrhG § 53 lõikeid 1-3.

19 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 48 jj.

20. UrhG § 54a lõikes 1 on sätestatud, et kui teos on niisugust laadi, et seda võib eeldatavasti reprodutseerida fotokopeerimise või muu sarnase toimega meetodi abil – jällegi on tegu tingimusega, milles kajastub direktiivi artikli 5 lõike 2 punkt a – § 53 lõigetes 1-3 ette nähtud otstarvetel, on autoril õigus saada *angemessene Vergütung*<sup>20</sup> „selliste reproduktsioonide tegemiseks mõeldud” vahendite tootjatelt, importijatelt või edasimüüjatelt. Paragrahvi 54g lõike 1 kohaselt võib autor nõuda, et sellist hüvitist maksuma kohustatud isikud annaksid talle infot. Paragrahvi 54h lõike 1 kohaselt aga on kõnealuse hüvitise või info nõudmise õigus ainult volitatud kollektiivse esindamise organisatsioonidel.

21. UrhG § 54d ja II lisa kohaselt on § 54a lõikes 1 viidatud vahendite suhtes kehtestatud tasu suurus summas 38,35-613,56 eurot olenevalt sellest, mitu koopiat minutis on võimalik teha, ja sellest, kas värviline kopeerimine on võimalik või mitte; kokkuleppel võib siiski kindlaks määrata ka teistsuguseid summasid.

### Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

22. Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) on kollektiivse esindamise organisatsioon. Ta vastutab Saksamaal ainsana kirjandusteoste autorite ja kirjastajate esindamise eest. Seega on tal õigus nõuda kõnealuse tasukohustuse alla kuuluvate vahendite tootjatelt, importijatelt ja edasimüüjatelt tasu vastavalt UrhG § 54a lõikele 1. Ta on enda nimel, samuti kõiksuguste graafiliste teoste suhtes kehtivate õiguste valdajaid esindava teise kollektiivse esindamise organisatsiooni nimel ja huvides püüdnud nõuda teistelt põhikohtuasja pooltelt (edaspidi „tarnijad”)<sup>21</sup> niisugust tasu arvutite, printerite ja/või plotterite<sup>22</sup> eest, mida turustati Saksamaal ajavahemikus alates 2001. aasta algusest kuni 2007. aasta lõpuni. Nõudealused summad põhinevad määradel, mille on omavahel kokku leppinud nimetatud kaks kollektiivse esindamise organisatsiooni ja mis on avaldatud föderaalses riigi teatajas *Bundesanzeiger*.

23. Tarnijad väidavad eeskätt seda, et printereid või plottereid üksi ei saa kasutada ühegi teose reprodutseerimiseks. Nendega saab seda teha ainult siis, kui need on ühendatud seadmega, mis võimaldab kasutada fototehnikat või muud sarnase toimega meetodit teosest kujutise loomiseks. Seetõttu tuleb hüvitist nõuda ainult niisuguste seadmete, mitte aga printerite ega plotterite eest. See seisukoht on kooskõlas senise kohtupraktikaga, milles Bundesgerichtshof on asunud seisukohale, et kui dokumendi kopeerimiseks kasutatakse niisuguseid omavahel ühendatud seadmeid nagu skanner, arvuti ja printer, tuleb tasu maksta ainult selle seadme eest, mille puhul on kõige selgemalt olemas fototehnika tunnused, nimelt skanneri eest.

24. Siseriikliku kohtu arvates tekib veel kaks küsimust seoses maksta tuleva tasu arvutamisega. Kas vastavate originaalide eest tuleb maksta õiglast hüvitist ka siis, kui kopeerimise takistamiseks mõeldud tehnilisi meetmeid saab kasutada, kuid ei kasutata, või kui kopeerimiseks on mis tahes viisil antud luba? Peale selle ei ole täiesti selge, millisest kuupäevast alates ja milliste sündmuste suhtes tuleb siseriiklikku õigust direktiivi kohaselt tõlgendada.

20 — Terminit *angemessene Vergütung* on kasutatud direktiivi põhjenduses 10, kus see ingliskeelses versioonis on *appropriate reward* ja prantsuskeelses versioonis *rémunération appropriée*. Põhjendus 10 näib viitavat autoriõiguse tavapärasele kasutamisele, mitte artikli 5 lõigetes 2 ja 3 sätestatud eranditele. Saksa vaste direktiivis kasutatud terminile „õiglane hüvitis” (inglise keeles *fair compensation*; prantsuse keeles *compensation équitable*) on *gerechte Ausgleich*. Olukorda keerustab veelgi see, et (eespool 7. joonealuses märkuses viidatud) Berni konventsiooni artikli 11bis lõikes 2 ja artikli 13 lõikes 1 on kasutatud terminit *angemessene Vergütung*, mille inglisi- ja prantsuskeelsed vastused on vastavalt *equitable remuneration* ja *rémunération équitable*; samuti on seda kasutatud nende terminite vastena mitmes teises intellektuaalomandit käsitlevas Euroopa Liidu direktiivis.

21 — KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH, Epson Deutschland GmbH ja Xerox GmbH (kohtuasi C-457/11) ning Canon Deutschland GmbH (kohtuasi C-458/11) (üheskoos edaspidi „Kyocera”); Fujitsu Technology Solutions GmbH (edaspidi „Fujitsu”) (kohtuasi C-459/11); ning Hewlett Packard GmbH (edaspidi „Hewlett Packard”) (kohtuasi C-460/11).

22 — Plotterid on liik printereid; lähemalt selle kohta vt käesoleva ettepaneku punkt 54.

25. Sellepärast küsib Bundesgerichtshof:<sup>23</sup>

- „1. Kas direktiivi tuleb siseriikliku õiguse tõlgendamisel arvesse võtta ka nende asjaolude puhul, mis leidsid aset pärast direktiivi jõustumist 22. juunil 2001, kuid enne kohaldatavaks muutumist 22. detsembril 2002?
2. Kas printeriga [või arvutiga] tehtud reproduktsioonid on käsitatavad reproduktsioonidena, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a tähenduses?
3. Kui vastus teisele küsimusele on jaatav: kas direktiivis sätestatud nõue maksta õiglast hüvitist direktiivi artikli 5 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud reprodutseerimisõiguse erandite või piirangute eest on Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklist 20 tulenevat võrdse kohtlemise põhimõtet arvesse võttes täidetud ka sel juhul, kui nõuetekohast tasu<sup>24</sup> maksuma kohustatud isikuteks ei osutu printerite [või arvutite] tootjad, importijad ja edasimüüjad, vaid hoopis reprodutseerimiseks kohase seadmeahela mõne muu seadme või muude seadmete tootjad, importijad ja edasimüüjad?
4. Kas õiglase hüvitise tingimus direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b tähenduses langeb ära ka võimaluse tõttu kasutada direktiivi artiklis 6 osutatud tehnilisi meetmeid?
5. Kas õiglase hüvitise tingimus (direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktid a ja b) ja võimalus (direktiivi põhjendus 36) langevad ära, kui asjaomaste õiguste omaja on otseselt või kaudselt andnud nõusoleku oma teoste reprodutseerimiseks?”

26. Kirjalikke märkusi on esitanud VG Wort, tarnijad, Hispaania, Iirimaa, Leedu, Madalmaad, Poola, Saksamaa, Soome ja Ühendkuningriik ning komisjon. Kohtuistungil 22. oktoobril 2012 esitasid suulisi märkusi VG Wort, Fujitsu, Hewlett Packard, Kyocera, Tšehhi Vabariik, Saksamaa, Madalmaad, Austria, Ühendkuningriik ja komisjon.

### Hinnang

27. Bundesgerichtshof on mures teatavate UrhG sätete direktiivkohase tõlgendamise pärast, niivõrd kui Euroopa Liidu õigus sellist tõlgendamist nõuab. Sellepärast on ta esitanud ühe küsimuse seoses direktiivi kohaldamisega *ratione temporis* ja neli küsimust materiaalsoiguslike sätete tõlgendamise kohta. Kuna direktiivi kohaldatavust põhikohtuasjas kõne all oleva ajavahemiku suurema osa suhtes ei ole vaidlustatud, käsitlen kõigepealt materiaalsoiguslike küsimusi. Enne aga võib olla abi sellest, kui kaaluda mõningaid üldisi aspekte, mis puudutavad direktiivi ja selle suhet Saksamaa õigusnormidega.

### Sissejuhatavad märkused

Direktiivi põhjenduste ja regulatiivosa vaheline suhe

28. Direktiivi iseloomustab äärmiselt üksikasjalik, regulatiivosast ligikaudu 40% mahukam põhjenduste osa. Euroopa Kohtule märkuste esitamise käigus on ulatuslikult viidatud teatavatele direktiivi põhjendustele ning Euroopa Kohus on oma otsustes oluliselt nendele põhjendustele tuginenud.<sup>25</sup>

23 — Kohtuasjades C-457/11 ja C-458/11 on esitatud viis samasugust küsimust, mille seast teine ja kolmas küsimus puudutavad printereid; samad eelotsuseküsimused on esitatud kohtuasjas C-459/11 selle vahega, et teine ja kolmas küsimus ei puuduta printereid, vaid arvuteid; kohtuasjas C-460/11 on esitatud ainult esimesed kolm küsimust ja need käsitlevad printereid.

24 — *angemessene Vergütung* – vt eespool 20. joonealune märkus.

25 — Vt nt kohtuotsus Padawan ja kohtuotsus Stichting de Thuiskopie, viidatud eespool 11. joonealuses märkuses.

29. Direktiivi põhjendustest selgub, et seadusandja ei kavatsenud pelgalt saavutada võimalikult suuremat ühetaolisust siseturul,<sup>26</sup> vaid ka võimaldada kohanemist uute rakendamise- ja kasutamiseviisidega ning tehnoloogia arenguga.<sup>27</sup> Sellepärast on mõneti põhjendatud kasutada direktiivi tõlgendamisel progressiivset, kohanevat ja ühtlustavat lähenemisviisi.

30. Teisest küljest tuleb meeles pidada, et liikmesriikidele on jäetud avar kaalutlusruum ja mitmeid aspekte ei ole ühtlustatud. Näiteks, kui suur on õiglase hüvitis ja kuidas tuleb see ette näha? Ja ainuüksi see, et reprodutseerimisõiguse suhtes on olemas 20 valikulist erandit või piirangut, mille seast 17 on seotud lisavõimalusega õiglase hüvitise osas, kaugel ühetaolisuse või ühtlustatuse poole püüdlemisest, näib tähendavat sama hästi kui nendest eesmärkidest loobumist. Kui seadusandja on sel viisil tahtlikult jätnud liikmesriikidele valikuvõimalusi, ei tunduks asjakohane, kui Euroopa Kohus need võimalused suurema ühtlustatuse eesmärgil ära võtaks.

31. Liati on siseturul mis tahes ühtlustatuse saavutamise eelnõudeks õiguskindlus<sup>28</sup> ning tõlgendamisel progressiivse, kohaneva lähenemisviisi kasutamine ei vii suurima õiguskindluseni. Olukorras, kus tehnoloogia areng ja äritegevuse areng on omavahel seotud, saab Euroopa Kohus vaid tagada, et õigusaktide tõlgendamisel võetakse seda arengut arvesse. Ükskord saabub hetk, mil ainult seadusandja on pädev seda arengut tagama.

32. Lõpuks soovitaksin rakendada ettevaatust selles osas, mis puudutab ülemäärast tuginemist direktiivi põhjendustele. On tõsi, et õigusakti tõlgendamisel tuleb arvestada selle vastuvõtmise põhjusi.<sup>29</sup> Siiski meenutaksin institutsioonidevahelist kokkulepet ühenduse õigusaktide koostamise üldiste kvaliteedisuuniste kohta,<sup>30</sup> kus on märgitud: „Põhjenduste eesmärgiks on lühidalt esitada [regulatiivosa] põhisätete põhjused ilma neid kordamata või ümber sõnastamata. Nad ei tohi sisaldada normatiivseteid ega poliitilisi üleskutseid.” Ehkki need suunised ei ole õiguslikult siduvad, tuleb eeldada, et institutsioonid, kes need omavahelise kokkuleppe kujul vastu võtsid, (parlament, nõukogu ja komisjon) neid õigusloomes järgivad.<sup>31</sup>

#### Direktiivi ja Saksamaa õigusnormide vaheline suhe

33. Direktiiv kaitseb ennekõike autori põhiõigust lubada või keelata oma teoste reprodutseerimist. Kuigi direktiiv ei käsitle litsentsikokkuleppeid, on selles lähtunud eeldusest, et autorid saavad läbi rääkida oma tasu teoste reprodutseerimise loa eest. Direktiivi põhjenduses 10 on märgitud, et nad peavad oma töö kasutamise eest saama „nõuetekohast tasu”.<sup>32</sup>

34. Liikmesriik võib siiski ette näha reprodutseerimise lubamise või keelamise õiguse osas ammendavalt loetletud erandeid või piiranguid üksikult või kõik tervikuna. Nendest juhtudest kolmel peab ta tagama (ja ülejäänud juhtudel võib tagada), et autorid saavad oma õiguste niisuguse riive eest õiglast hüvitist.<sup>33</sup> Nende kolme juhu seast puudutavad käesolevad eelotsusetaotlused peamiselt direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a, mis lubab erandit või piirangut, kui kõne all on „paber- ja muul samalaadsetel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil”, ning artikli 5 lõike 2 punkti b, kui kõne all on „mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille

26 — Vt samuti kohtuotsus Padawan, punktid 35 ja 36.

27 — Vt nt direktiivi põhjendused 5-7, 39, 44 ja 47.

28 — Vt nt direktiivi põhjendused 4 ja 21.

29 — Vt nt 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-298/00 P: Itaalia vs. komisjon (EKL 2004, lk I-4087, punkt 97).

30 — 22. detsembri 1998. aasta kokkulepe (EÜT 1999, C 73, lk 1; ELT eriväljaanne 01/03, lk 39).

31 — Vt samuti nt 12. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-154/04 ja 155/04: Alliance for Natural Health jt (EKL 2005, lk I-6451, punkt 92) ja 10. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-344/04: IATA ja ELFAA (EKL 2006, lk I-403, punkt 76).

32 — Vt 20. joonealune märkus eespool.

33 — Selles suhtes võib viidata Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklile 17, mis kaitseb õigust muu hulgas kasutada ja käsutada seaduslikul teel saadud omandit, sealhulgas intellektuaalomandit, ning milles on sätestatud, et kellelki ei tohi tema omandit ära võtta „muidu kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest”; vt samuti Euroopa inimõiguste konventsiooni esimese protokolli artikkel 1.



füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik”. Bundesgerichtshofi kolmas küsimus aga viitab selgelt artikli 5 lõigetele 2 ja 3 tervikuna, milles on loetletud 20 sageli kattuvat olukorda, kus on lubatud reprodutseerimisõiguse erandeid või piiranguid,<sup>34</sup> ning tema viienda küsimuse põhiteema (loa andmine õiguste valdajate poolt) võib olla asjakohane kõikides nendes olukordades.

35. Tuleb meeles pidada, et artikli 5 lõigete 2 ja 3 sätted on kõik valikulised ning kõikidel juhtudel on võimalik ette näha reprodutseerimisõiguse erand või piirang. Nende erandite või piirangute valikulisus annab liikmesriikidele selles valdkonnas teatava tegutsemisvabaduse, mis kajastub direktiivi põhjenduste osas, eeskätt põhjendustes 34, 36-40, 51 ja 52.

36. Teen eespool märgitust teatavad järeldused.

37. Esiteks on artikli 5 lõike 2 või 3 ühes või teises sättes lubatud kaugemale ulatuv reprodutseerimisõiguse erand või piirang direktiiviga vastuolus. Arvestades siiski nende sätete valikulist iseloomu ning võimalust kehtestada erandite asemel piiranguid, on väiksema ulatusega meede direktiiviga kooskõlas. Näiteks vastavalt artikli 5 lõike 2 punktile b ei tohi liikmesriik ette näha erandit kõikide reproduktsioonide osas, mida füüsiline isik teeb mis tahes kandjale, viitamata nende reproduktsioonide tegemise põhjusele, sest see laiendaks niisuguse erandi üle kõnesoleva sättega (või mis tahes teise sättega) lubatud piiride. Seevastu võib liikmesriik – jätkuvalt lähtudes artikli 5 lõike 2 punktist b – ette näha erandi füüsilise isiku tehtavate reproduktsioonide osas, kui neid tehakse ainult paberkandjale ja üksnes isikliku õppetöö tarbeks, sest sellise erandi kohaldamisala oleks lubatud kitsam, jäädes täies ulatuses lubatud piiridesse.

38. Teiseks tuleb siseriikliku õigusnormi või sellele siseriiklikus õiguses antud tõlgenduse direktiivikohasust hinnates arvestada eri olukordade kattuvust. Direktiiv ei nõua, et siseriiklikud erandid või piirangud peavad oma sõnastuses igal juhul vastama ühele artikli 5 lõigetes 2 ja 3 näidatud 20 olukorrast. Seega võib siseriiklik reprodutseerimisõiguse erand või piirang olla direktiiviga kooskõlas ka siis, kui see sisaldab mitme artikli 5 lõigetes 2 ja 3 sõnastatud sätte elemente. Ent kuna see ei tohi ulatuda nende sätetega lubatud kaugemale, tuleb hoolikalt tagada, et ükski selline „hübriidne” erand ei kätke niisuguseid tingimusi, et selle kohaldamisala jääks väljapoole direktiiviga lubatud erandite omi.

39. Selles suhtes märgin, et artikli 5 lõike 2 punktides a ja b sõnastatud määratlused, mis põhinevad üsna erisugustel – koguni vastanduvatel – kriteeriumidel, on oma kohaldamisalasse kuuluvate reprodutseerimistoimingute osas olulisel määral kattuvad. Artikli 5 lõike 2 punktis a sätestatud määratlus on piiritletud üksnes reprodutseerimisvahendite ja kasutatava kandja kaudu, punktis b sätestatu aga viitab üksnes reproduktsiooni tegevale isikule ja reprodutseerimise eesmärgile.

40. Seetõttu kuulub erand seoses reproduktsioonidega, mida teeb füüsiline isik paber- või muule samalaadsele kandjale, kasutades fototehnikat või muud sarnase toimega meetodit, eesmärkidel, mis ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslikud – seega hõlmates suurema osa eraviisilist autoriõigustega kaitstud teoste fotokopeerimist –, kummagi või mõlema sätte kohaldamisalasse. Seevastu reproduktsioonid, mida teeb keegi muu kui füüsiline isik, kasutades muid vahendeid, ei kuulu kummagi sätte kohaldamisalasse; ning kui nendega seotud mis tahes erand peab olema direktiiviga kooskõlas, peavad need olema hõlmatud artikli 5 lõike 2 või 3 muu punktiga.

34 – Direktiivi põhjenduses 32 on märgitud, et see loetelu on ammendav ning selles „on asjakohaselt arvesse võetud ka liikmesriikide õigustavasid, püüdes samal ajal tagada siseturu toimimise”; teisisõnu näib see tegelikult olevat kogum eri liikmesriikide õigusnormides juba varem olemas olnud erandeid ja piiranguid, millega võib ehk seletada nende osalist kattumist (komisjoni esitatud algne direktiivi eelnõu sisaldas ainult kaheksat võimalikku erandit või piirangut; seadusandliku menetluse käigus muutus loetelu pikemaks ja üksikasjalikumaks).

41. UrhG § 53 lõiked 1-3, millele Bundesgerichtshof ja põhikohtuasja pooled on viidanud kui kõnesolevas menetluses vaidluse lahendamiseks asjakohastele sätetele, näivad hõlmavat direktiivi artikli 5 lõike 2 punktide a ja b kattuvaid kui ka mittekatuvaid alasid. Samuti laienevad need lõiked vähemalt osaliselt teatavatele teistele eranditele, nagu need, mis puudutavad hariduslikke ja teadustööga seotud eesmärke, mille puhul õiglane hüvitis on valikuline, mitte kohustuslik. Paragrahvi 54a lõige 1 ja § 54d koostoimes II lisaga kehtestavad kaitstud materjalist fotokoopiate või samaväärsete koopiate tegemist võimaldavate seadmete eest makstava tasu suhtes ühtse astmiku kõikideks § 53 lõigetes 1-3 kirjeldatud juhtudeks.<sup>35</sup> Sellest tingitud erinevused direktiivi ja UrhG vahel ei lihtsusta kontrollimist, kas UrhG-d tõlgendatakse direktiivikohaselt. Teatavatel juhtudel, kui siseriiklikus õigusaktis on eri erandeid kombineeritud, võib ka koguni küsida, kas see on direktiiviga kooskõlas. (Lisaksin, et olukorda keerustab veelgi termini *angemessene Vergütung* kasutamine UrhG § 54a lõikes 1, mis näib ajendavat segiajamist muude, direktiivi tähenduses „õiglasest hüvitisest” erinevate mõistetega.<sup>36</sup>)

42. Niivõrd, kui tasu kohaldub üksnes seadmetele, millega on võimalik teha „paber- [või] muul samalaadsel kandjal reproduktsioon[e], mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil”, kuuluvad kõik asjassepuutuvad reprodutseerimistoimingud direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse, isegi kui mõni neist on ka teiste erandite – nagu isiklikuks tarbeks kopeerimine – kohaldamisalal. Sellest tulenevalt peavad seda tasu reguleerivad tingimused olema järjepidevuse tagamiseks kõikidel juhtudel kooskõlas artikli 5 lõike 2 punktiga a.

#### Tasu ja õiglase hüvitise vaheline suhe

43. Neljas ja viies küsimus puudutavad laialt võttes mõju, mida õiguste valdajate teatav käitumine – s.o kopeerimise takistamiseks või piiramiseks saadaval olevate tehniliste meetmete kasutamata jätmine ning kopeerimiseks otsese või kaudse loa andmine – avaldab nende õigusele saada õiglast hüvitist olukorras, mis kuulub direktiivi artikli 5 lõikes 2 või 3 sätestatud erandi või piirangu kohaldamisalasse. Need probleemid tekivad seoses õiglase hüvitise rahastamiseks seadmete eest kogutava tasu summa arvutamisega, mitte seoses vaidlusega ühe või teise õiguste valdaja õiguste üle. Siiski põhinevad need küsimused eeldusel, et tasu näol saadud summasid kasutatakse õiguste valdajatele maksmiseks ning sellepärast võetakse nende arvutamisel aluseks väljamakstav õiglase hüvitise kogusumma.

44. Tuleks siiski märkida, et mitmes liikmesriigis (kuigi, nagu ilmneb, mitte Saksamaal) ei kasutata vahendite ja tühjade andmekandjate eest kogutavat tasu üksnes õiguste valdajatele õiglase hüvitise maksmiseks, vaid ka kollektiivsetel või kultuurilistel eesmärkidel, nagu näiteks kirjandus-, muusika- või audiovisuaalse loome edendamiseks.<sup>37</sup>

45. Tasude, õiglase hüvitise ja niisuguste kollektiivsete või kultuuriliste eesmärkide vahelise suhte küsimust ei ole käesolevates kohtuasjades üles võetud, kuid Euroopa Kohus on sellele viidanud ühes teises kohtuasjas, milles praegu menetletakse Austria Oberster Gerichtshofi (riigikohtu) eelotsusetaotlust.<sup>38</sup> Selle küsimuse ennatlik otsustamine käesolevates kohtuasjades ei oleks asjakohane, kuid selle meelespidamine käesolevas menetluses esitatud küsimuste kaalumisel võib olla soovitatav. Niivõrd, kui tasude arvutamisel lähtutakse vajadusest anda õiguste valdajatele õiglane hüvitis direktiivi

35 — Vt käesoleva ettepaneku punktid 15-21.

36 — Vt 20. joonealune märkus eespool.

37 — Vt *International Survey on Private Copying Law & Practice*, Stichting Thuiskopie, 2012, lk 9.

38 — Kohtuasi C-521/11: Amazon.com International Sales jt. Ilmneb, et Austrias eraldatakse 50% kogutud rahast seaduse kohaselt sotsiaalseteks ja kultuurilisteks eesmärkideks.

tähenduses, on oluline, millises ulatuses on liikmesriikidel vabadus kindlaks määrata seda, mis saab endast kujutada õiglast hüvitist – kas niisugune hüvitis piirdub direktiivi põhjenduses 35 ning kohtuotsuse Padawan<sup>39</sup> punktis 39 jj viidatud „kahju” heastamisega või saab seda ka üldisemalt panustada õiguste valdajate kollektiivsesse kasusse.

46. Asun nüüd kaaluma Bundesgerichtshofi küsimusi, alustades neljast materiaalõiguslikust küsimusest.

*Teine küsimus: kriteeriumid artikli 5 lõike 2 punktis a*

47. Kas „paber- [või] muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil” direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a tähenduses hõlmavad printeri või arvuti abil (sisuliselt neid koos kasutades) tehtud reproduktsioone?

48. Selle küsimuse lahendus oleneb analoogkujul oleva originaaldokumendi koopiade (sisuliselt paber- või samalaadsel kandjal olevast dokumendist analoog-analoog-protsessis saadud koopiad, nt fotokoopiad) ning digitaalkujul oleva dokumendi reproduktsioonide (elektroonilisest dokumendist digitaal-analoog-kopeerimise teel prinditud, nt veebilehe väljatrukk) eristamisest. Kuna viidatud reproduktsioonid on määratletud tehniliste kriteeriumide kaudu, näib selle küsimuse käsitlemisel olevat soovitatav meeles pidada mõningaid vaidlusaluste meetodite ja seadmete toimimispõhimõtteid.<sup>40</sup>

49. Fotograafia, nagu seda üldiselt mõistetakse, seisneb sisuliselt teatava vaate (selle, mis vastaval hetkel läbi kaameraläätse paistab) jäädvustamises optikavahendi abil ning jäädvustamises, et see edaspidi kujutisena reprodutseerida. Kujutis võib olla ka dokumendist ning pean terminiga „kujutis” silmas mis tahes tekstilise või graafilise dokumendi reproduktsiooni.

50. Traditsioonilises fotograafias säritatakse valgustundlikku negatiivfilmi tegelikult paistva vaate valgusega ning kasutatakse ilmutamise järel filtrina, mille abil projitseeritakse vastav kujutis valgustundlikule paberile, kuhu jäädvustub positiiv. Jäädvustatud ja reprodutseeritud kujutis on läbi kaamera paistnud vaate analoog.

51. Digitaalfotograafias salvestatakse kujutis mitte analoogkujul, vaid kui väga suur arv eri värvuse ja intensiivsusega pikseleid. Seejärel saab digitaalse info edastada (otseühenduse, sh traadita ühenduse, või portatiivseadme, nt mälukaardi abil) teistesse seadmetesse, mis võivad reprodutseerida analoogkujutise mitmesugust liiki kandjatele. Tänapäeval leidub digitaalkaameraid ka teistes seadmetes, sealhulgas paljudes (vahest enamikus) mobiiltelefonides ja tahvelarvutites.

52. Kserograafilistes (s.o kõige tänapäevasemates) valguskoopiamasinate peegeldub dokumendile projitseeritud hele valgus elektrostaatiliselt silindrile, mis tõmbab ligi või tõrjub toonerit (tindipulbrit) vastavalt igale osale langeva valguse intensiivsusele, moodustades analoogkujutise, mis seejärel kantakse paberile. Ükski märkusi esitanud menetlusosaline ei ole vaidlustanud – ja tundub, et ühestki aspektist ei ole see vaidluse all –, et niisugune meetod kujutab endast „fototehnikat” või „[sarnase] toimega meetodit” direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a tähenduses.

53. Skanner jäädvustab (samuti valguse projitseerimise abil) vaate dokumendile digitaalse info kujul, mille saab edastada teistesse seadmetesse, mis võivad selle salvestada ja/või reprodutseerida analoogkujutise mitmesugust tüüpi kandjatele.

39 — Vt käesoleva ettepaneku punktid 13 ja 14. Märgin, et nimetatud kohtuotsuses on direktiivi põhjendustele vahest ehk kogemata viidatud kui direktiivi „sätetele”.

40 — Järgnev kirjeldus ei ole määrav ega täielik, vaid on mõeldud ülevaateks enamiku sedalaadi olukordade kohta, mis on eelotsuseküsimuste kaalumisel asjakohased.

54. Printer valmistab kujutised digitaalsest infost, mis on saadud mingist muust allikast, näiteks arvutist, digitaalkaamerast või portatiivsest mälukandjast (nt mälukaardilt, USB-pulgalt või CD-ROM-plaadilt). Eri tüüpi printerites kasutatakse erinevaid protsesse: laserprinterid tekitavad digitaalse info põhjal silindrile analoogkujutise, mis kantakse seejärel paberile – paljuski nagu kserograafilises valguskoopiamašinas –, tindiprinterid aga loovad digitaalsest infost kujutise otse paberile. Enamik printereid valmistab kujutisi mitmesugust liiki paberile; mõned printerid võivad printida ka muudele kandjatele, nagu riie või läbipaistev kile. Plotterid on sisuliselt printeri eriliik teatavateks graafikafunktsioonideks; algselt kasutati plotterites kujutise valmistamiseks paberil liikuvat nõela, kuid nüüdisajal võidakse nendes kasutada meetodeid, mis rohkem sarnanevad printerite omadele.

55. Skanner ja printer koos kasutatuna täidavad sama üldfunktsiooni mis valguskoopiamašini. Mõnel juhul võib olla tarvis, et mõlemad oleksid sel otstarbel arvutiga ühendatud, teistel juhtudel aga saab need omavahel otse ühendada või edastada info ühelt teisele portatiivse mäluseadme abil. Mitmefunktsioonilised printerid ehk „kombainseadmed” (*all-in-one devices*) ühendavad endas (muu hulgas) skanneri, printeri ja valguskoopiamašina funktsioonid; nende mälumaht ja töötlusvõime on piiratud ja eriotstarbelised, arvuti omad aga palju suuremad ja üldotstarbelisemad.

56. Digitaalkujutise info võidakse sisestada arvutisse (otse, nt digitaalkaamerast või skannerist, või kaudselt, portatiivsest mälukandjast või internetist), kus saab selle salvestada, vahest ka seda muuta ning saata selle välisseadmesse (nagu kuvar või printer), et reprodutseerida analoogkujutis. Skannitud kujutis salvestatakse tavaliselt sellisena, et reprodutsioon on visuaalselt originaaltruu; siiski võidakse kasutada optilise tekstivastuse (OCR) tarkvara, et muundada trükitud tekst neutraalseks digitaalseks infoks, millest saab seda teksti reprodutseerida visuaalselt teistsugusel kujul. Tekstidokumenti või graafilist kujutist kajastavat digitaalset infot saab luua ka arvutis, ilma originaalkujutiseta, kasutades klaviatuuri või hiirt ning sobivat tarkvara. Ilma sisend- ja väljundseadmeteta ei saa arvuti ise siiski ühtegi kujutist jäädvustada ega reprodutseerida.

57. Eespool nimetatud ühe või mitme seadme abil kujutise reprodutseerimise võimalikke viise saab kirjeldada skemaatiliselt kui niisuguseid, mis sisaldavad sisestusetappi, vahepealset töötlusetappi ja väljundusetappi. Sisestusetapp võib hõlmata analoogkujul oleva originaali sisestamist optilisel teel või digitaalse originaali loomist mitteoptilisel teel. Vahepealne töötlusetapp võib hõlmata ühte või mitut toimingut – salvestamine, edastamine või muutmine – kas analoog- või digitaalkujul. Väljundusetapis valmistatakse visuaalne analoogkujutis.<sup>41</sup>

58. Kuidas tuleb seda arvestades tõlgendada sõnastust „paber- ja muul samalaadsel kandjal reprodutsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil” direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a kontekstis? Bundesgerichtshof küsib, kas niisuguste reprodutsioonide hulka (mis, tuleb meeles pidada, ei piirdu ainult isiklikuks tarbeks kopeerimisega) kuuluvad ka need, mis tehakse printerite (sealhulgas plotterite) või arvutite abil. Küsimus taandub sellele, kas nende hulka kuuluvad digitaalsest allikast saadud koopiad või ainult analoogkujul olevast originaalist saadud koopiad.

59. VG Wort, Austria, Tšehhi Vabariik ja Ühendkuningriik on seisukohal, et digitaalsest allikast saadud koopiad kuuluvad nende hulka. Saksamaa selles küsimuses märkusi teinud ei ole. Ülejäänud liikmesriigid, komisjon ja tarnijad on kõik asunud vastupidisele seisukohale (mida näib toetavat ka eelotsusetaotluse esitanud kohus).

41 — Eespool tehtud kokkuvõttes olen kirjutanud analoogkujutistest kui visuaalsetest, kuid samalaadset tehnikat kasutatakse ka nägemispuudega inimeste jaoks reprodutsioonide tegemisel. Reljeefset Braille kirja trükkivad seadmed muudavad digitaalsed andmed tekstiks suures osas samamoodi nagu printerid ning kasutavad väljundkandjana paberit. Teiste seadmetega on võimalik valmistada reljeefseid kujutisi, mida nägemispuudeta inimesed tajuvad visuaalselt. Ma ei arva, et sellised kujutised jäävad reprodutseerimisõiguse või seetõttu direktiivi artikli 5 lõike 2 või 3 kohaldamisalast välja. Tuleb eeldada, et minu analüüs hõlmab ka neid, ehkki ma ainult keele lihtsuse huvides viitan ka edaspidi analoogsisendile ja -väljundile ennekõike visuaalset aspektist.

60. Ühel tasandil tundub vastus suhteliselt lihtne.

61. Kui võtta kõnealust määratlust kui tervikut, näib mulle, et selle keskne tähendus hõlmab sisuliselt analoog-analoog-koopiaid, mis on tehtud valguskoopiamašinaga – reprograafia teel, kui kasutada sama terminit mis direktiivi põhjenduses 37.<sup>42</sup> Sisuliselt aga ei erine niisugused koopiaid näiteks printeri külge (arvuti kaudu vm viisil) ühendatud skanneri või digitaalkaameraga või kombainseadmega tehtud koopiast. Ka siis, kui kujutis läbib vahepealse töölusetapi, mis seisneb digitaalses kodeerimises ja salvestamises, on nii sisend kui väljund siiski analoogkujul, samamoodi nagu valguskoopiamašina puhul. See meetod ei erine kserograafilisest valguskopeerimisest rohkem kui digitaalne fotograafia traditsioonilisest fotograafiast. Ei saa öelda, et selle meetodi toime ei ole artikli 5 lõike 2 punkti a tähenduses „[sarnane]”.

62. Seega võidakse direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis a määratletud reproduktsiooni tegemiseks kasutada ka arvuteid ja printereid. Siiski on põhikohtuasjas vaidluse lahendamiseks vastust vajav küsimus laiem. Kas artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse kuulub ka olukord, kus digitaalne info, millest printer valmistab prinditud dokumendi, ei tule skannerist, millega printer on ühendatud, vaid lihtsalt arvutist, kuhu see info võib olla tulnud kaugallikast (nt veebisaidilt allalaadimise teel või e-kirja manusena)? See küsimus seostub kolmanda eelotsuseküsimusega teemal, kas on õige asuda seisukohale, et skannerist, arvutist ja printerist koosnevas seadmete ahelas on skanner see seade, mille tunnused kõige selgemalt vastavad fototehnikale või sarnase toimega meetodile ja mis seega peaks üksinda olema autoritele mis tahes õiglase hüvitise maksmiseks ette nähtud tasu aluseks.

63. Esiteks lükkaksin tagasi VG Worti ettepaneku, et direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a tähenduses saab digitaalsalvestuskandjale tehtud koopiat pidada reproduktsiooniks „paber- [või] muul samalaadisel kandjal”, sest niisugune koopia võib olla selle eelduseks või seda funktsionaalselt asendada. Niisugune tõlgendus lihtsalt eiraks sõnade „paber” ja „samalaadne” tähendust ning tähendaks, et kasutada võiks üldse mis tahes salvestuskandjat. Minu arvates on selge, et paberile kui reproduktsioonikandjale sarnanemiseks peab aluspõhi saama kanda ja ka tegelikult kandma füüsilist kujutist, mida saab inimmeeltega tajuda ja tõlgendada.

64. Direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a tähenduses aga ei piisa sellest, et autoriõigusega kaitstud originaali reprodutseeriv kujutis tehakse „paber- [või] muule samalaadsele kandjale”; see peab ka olema saadud „mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil”. Skanner jäädvustab kujutisi fototehnika abil, kuid ei saa üksinda neid reprodutseerida; lihtne printer võib neid kujutisi reprodutseerida, kuid ei saa neid jäädvustada; ning arvuti üksinda ei saa teha kumbagi, kuid saab nende kahe vahel olles täita vahendavat funktsiooni.

65. Kui seadmete ahelat nagu printeriga arvuti kaudu ühendatud skannerit saab põhimõtteliselt pidada selliseks, mis teeb direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse kuuluvaid reproduktsioone, siis kas saab öelda sama juhul, kui autoriõigusega kaitstud originaalmaterjali kajastav digitaalne info jõuab arvutisse mingist muust allikast (nt internetist allalaadituna või e-kirja manusena) või kui seda töödeldakse (nt optilise tekstituvastuse tarkvara abil) nii, et tulemus ei ole originaali faksiimile?

66. Esmalt märgiksin siin, et on selge, et kõnesolevas sättes kasutatud mõisted oma tavapärasest tähendusest niisuguseid olukordi ei hõlma. Samuti ei viita direktiivi kujunemislugu sellele, nagu oleks kunagi silmas peetud nende mõistete laiendamist väljapoole reprograafiat selle tavapärasest käsitusest või ka (erinevalt artikli 5 lõike 2 punktist b, milles on viidatud tehniliste meetmete kasutamisele) eesmärgiga arvestada reprograafia tehnilist arengut tulevikus.

42 — Algse direktiivieelnõu seletuskirjas märkis komisjon: „See säte piirdub reprograafiaga, s.t tehnikaga, mis võimaldavad faksiimilet ehk paberile trükkimist. See ei keskendu kasutatavale tehnikale, vaid saadavale tulemusele, mis peab olema paberi kujul.” Kuigi selles märkuses keskendutakse väljundile, mitte sisendile, näib mulle, et termin „faksiimile” viitab igal juhul sellele, et sisend ja väljund on ühesugusel kujul.

67. Teiseks tuleb direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a – mis sätestab erandi artiklis 2 autoritele teoste reprodutseerimise ainuõigust andvast üldnormist – põhimõtteliselt tõlgendada kitsalt.

68. Kolmandaks on artikli 5 lõikes 5 sõnaselgelt ette nähtud kitsas, mitte lai tõlgendamine.<sup>43</sup> Selle olulisus käesolevas küsimuses näib seda suurem, et kõikidest artikli 5 lõigetes 2 ja 3 lubatud eranditest ja piirangutest saavad ainult lõike 2 punktis a nimetatud kohalduda kaubanduslikul eesmärgil tehtavatele reproduktsioonidele. Kui vaadata konkreetset artikli 5 lõikes 5 sätestatud kolmeastmelist kriteeriumi, ei vastaks artikli 5 lõike 2 punkt a, millega ei ole kehtestatud piiranguid allikdokumendi laadi osas, tõenäoliselt selle kriteeriumi esimesele tingimusele, milleks on „teatava[d] erijuh[ud]”: praktikas kuuluvad selle erandi kohaldamisalasse absoluutselt kõikvõimalikud (v.a nootide) reproduktsioonid, mida saaks teha paberile või samalaadsele kandjale. Niivõrd, kui sellist reprodutseerimist ei ole arvuliselt või eesmärgi osas piiratud, oleks liiatigi palju tõenäolisem, et tekib vastuolu teose tavapärase kasutamisega ja autori õiguspäraste huvidega, seega nimetatud kriteeriumi teise ja kolmanda tingimusega.

69. Seetõttu on mul lihtne nõustuda enamiku Euroopa Kohtule selles küsimuses esitatud märkustega, nagu kohalduks direktiivi artikli 5 lõike 2 punkt a ainult analoog-analoog-kopeerimisele. Sõnaosa „foto-“ eeldab igal juhul analoogkujul oleva originaali jäädvustamist optilise sisendi kaudu ning paber-vm samalaadse väljundkandja vajalikkus tähendab, et ka väljund peab olema analoogkujul. Väita, et sõnad „[sarnase] toimega” tähendavad lihtsalt sellist, „mille tulemus sarnaneb sellega, mille võiks saada fototehnika abil”, tähendaks lihtsalt eirata sõnaosa „foto-“ tähendust: absoluutselt igasugust paberil või samalaadset kandjal reproduktsiooni saab kirjeldada kui fototehnika abil saadu „sarnast”. Minu arvates tuleb fototehnika toime sarnast toimet käsitleda kui sellist, mis sarnaneb kõnealuse tehnikaga tervikuna; peab olema meeltega tajutav reproduktsioon millestki füüsilises maailmas tajutavast. Ning lisaks selle sätte enda selgele sõnastusele ilmneb see, et silmas on peetud analoog-analoog-kopeerimist, ka sõna „reprograafia” kasutamisest direktiivi põhjenduses 37 ning ettevalmistavates materjalides,<sup>44</sup> samuti kinnitab seda digitaalsele kopeerimisele tehtud viidete piirdumine isiklikuks tarbeks kopeerimise valdkonnaga (direktiivi põhjenduses 38 ning – „tehniliste meetmete” mainimise kaudu – ka artikli 5 lõike 2 punktis b).

70. VG Wort näib muretsevat, et kui direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a tõlgendatakse kui ainult analoog-analoog-kopeerimisele kohalduvat, ei pruugi ulatuslik autoriõigusega kaitstud digitaalse materjali kopeerimine kuuluda ühegi autoritele õiglase hüvitise andmiseks kehtestatud tasu kohaldamisalasse. On tõsi, et tõlgenduse kohaselt, mida ma toetan, ei teki õiglase hüvitise maksmise kohustust digitaal-analoog-kopeerimisest, paitsi kui seda teeb füüsiline isik isiklikuks tarbeks ja mittekaubanduslikul eesmärgil artikli 5 lõike 2 punkti b tähenduses. Põhjus on selles, et niisugune kopeerimine ei kuulu direktiivikohaselt ette nähtud erandi ega piirangu kohaldamisalasse. Seetõttu peab sellele kohalduma kas läbiräägitav tasu või rikkumise heastamise menetlus seoses direktiivis üldnormina sätestatud reprodutseerimise ainuõigusega. See tundub õigustatud, kui pidada meeles, et artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisala, niivõrd kui see ei kattu ühegi muu reprodutseerimisõigusest lubatud erandi või piirangu kohaldamisalaga, piirdub sisuliselt niisuguse reprodutseerimisega, mida ei tehta isiklikuks tarbeks ega üldistes huvides – lühidalt, selle erikohaldamisala piirdub tõenäoliselt reprodutseerimisega otseselt või kaudselt kaubanduslikel eesmärkidel. Seevastu ei tundu õigustatud – kuivõrd tõlgendus peab olema tähttäheleline või isegi kitsas – jätta autorid ilma nende kuuluvast reprodutseerimise ainuõigusest seoses olulises mahus kopeerimisega, millel on niisugused eesmärgid.

43 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 9.

44 — Roheline raamat autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kohta infoühiskonnas (KOM(95) 382 (lõplik), 19. juuli 1995); ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (KOM(97) 628 (lõplik)) (vt samuti 42. joonealune märkus eespool); muudetud ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (KOM(99) 250 (lõplik)).

71. Olen senise kaalutlemise põhjal jõudnud seisukohale, et direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see piirdub analoog-analoog-kopeerimisega ega kohaldu digitaal-analoog-kopeerimisega. Olen siiski ka seisukohal, et analoog-analoog-kopeerimise mõiste ei saa olla nii kitsas, et selle tähendussisust jäävad välja digitaalse vaheetapi moodustavad meetodid – näiteks kui skannitud dokument jõuab arvuti mälusse – või digitaalselt fotografeeritud dokument edastatakse arvutisse mälukaardi abil – ning seejärel arvutiga ühendatud printeril välja printitakse – teisisõnu analoog-digitaal-analoog-kopeerimist.

72. Seda arvestades näib olevat vaja eristada viimati nimetatud kategooriat (mis minu hinnangul kuulub direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse) lihtsast digitaal-analoog-kopeerimisest (mis minu hinnangul sinna ei kuulu). Analoojkujul olevast originaalst saadud digitaalseid dokumente võidakse arvutisse salvestada ja seejärel välja printida asjaoludel, mis jäävad reprograafia tavatähendusest kaugele: näiteks kui üks isik laadib veebisaidile üles skaneeritud originaali, mis hiljem laaditakse alla teise isiku arvutisse. Niisugused asjaolud ei kuulu minu hinnangul artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse, isegi kui meetodit tervikuna võiks pidada analoog-digitaal-analoog-kopeerimiseks. Kui nimetatud punkt nendele kohalduks, tekiks jällegi oht, et artikli 5 lõikes 5 sätestatud kolmeastmelise kriteeriumi esimene tingimus ei ole täidetud, sest määratlus muutuks liiga laiaks, et käsitada seda kui „teatavate erijuhtudega” piirduvat.

73. Vajaliku eristusjoone tõmbamiseks ei ole asjakohane tugineda direktiivi artikli 5 lõikes 1 kasutatud kriteeriumile „toimub [kestmatult või] juhuslikult” [täpsustatud tõlge], sest on selge, et digitaalse kujutise salvestamist kõvakettale või muule mäluseadmele – kuigi tegu võib olla pelgalt vaheetapiga sisendi (skannimine või fotograafia) ja väljundi (printimine) vahel – ei saa kirjeldada kui „kestmatut”.<sup>45</sup>

74. Seetõttu näib mulle, et direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga a lubatud erandi või piirangu kohaldamisala, mis küll hõlmab olukordi, kus analoog-analoog-reprodutseerimine hõlmab digitaalset vaheetappi, tuleks tõlgendada nii, et sellesse ei kuulu olukorrad, kus protsess tervikuna ei ole ühe ja sama isiku teostatav toiming ega ka üksainus toiming.

#### *Kolmas küsimus: reprodutseerimine seadmete ahela abil*

75. Kui hõlmatud reprodutseerimistoimingute hulka (nagu ma usun) kuuluvad need, mis tehakse printerite või arvutite abil, siis kas õiglase hüvitise maksmiseks ette nähtud tasu saab nõuda – arvestades võrdse kohtlemise põhimõtet – mitte printerite ega arvutite, vaid asjakohaseid reproduktsioone teha võimaldava seadmete ahela ühe või mitme lüli tootjatelt, importijatelt või edasimüüjatelt?

76. Siseriikliku kohtu kolmas küsimus on vormistatud nii, et see esitatakse üksnes siis, kui vastus teisele küsimusele – mis puudutab direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a – on jaatav. Siiski viitab kolmas küsimus kõikidele juhtudele, mil liikmesriik on artikli 5 lõike 2 või 3 alusel kasutanud võimalust rakendada reprodutseerimisõiguse suhtes erand või piirang koos õiglase hüvitise õiguste valdajatele. Nagu olen märkinud,<sup>46</sup> kohaldatakse kõnealust siseriiklikku tasu täielikult siiski artikli 5 lõike 2 punkti a piires ning muude punktidega seatud piirides võidakse seda kohaldada. Sellest tulenevalt, et tagada nii sisemiselt järjepidev kui ka direktiivile vastav kohaldamine, on vaja anda vastus, mis põhineb ennekõike artikli 5 lõike 2 punktil a.

77. Peamine küsimus, mille ees siseriiklik kohus seisab, ilmneb olevat see, kas – nagu väidavad tarnijad – Bundesgerichtshofi senine kohtupraktika, mille kohaselt tuleb seadmete ahela (nt skanner, arvuti ja printer) abil tehtava analoog-analoog-kopeerimise puhul võtta tasu üksnes selle seadme eest, millega saab moodustada originaaldokumendist kujutise (toodud näites: skanneri eest), on direktiiviga

45 — Vt samuti 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-5/08: Infopaq International (EKL 2009, lk I-6569, punkt 64).

46 — Vt käesoleva ettepaneku punktid 41 ja 42.

kooskõlas või – nagu väidab VG Wort – tuleb nimetatud tasu jaotada kõikide sellesse ahelasse kuuluvate seadmete vahel vastavalt sellele, mil määral neid kasutatakse. Bundesgerichtshof muretseb selle pärast, et kõikide seadmete eest tasu võtmine rikuks võrdse kohtlemise põhimõtet, eriti kuna on raske kindlaks teha, mil määral arvuteid ja printereid analoogkopeerimises kasutatakse. VG Wort seevastu on seisukohal, et selle kindlakstegemine ei ole raske ning tasu kehtestamine ainult skannerite, kuid mitte arvutite ja printerite suhtes muudaks skannerite hinna tõkestavalt kalliks, samal ajal võimaldades teha reproduksioone digitaalsest allikast ilma autoritele õiglast hüvitist maksmata.

78. Kohtuotsuses Padawan<sup>47</sup> tunnistas Euroopa Kohus seoses direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b, et liikmesriikidel on õiglase hüvitise korraldamise viisi kindlaksmääramisel avar kaalutlusruum; et niisugust hüvitist tuleb põhimõtteliselt maksta autoritele, kellele on isiklikuks tarbeks reprodutseerimise erandi kehtestamise tagajärjel tekitanud kahju selle erandi alusel koopiaid tegevad isikud; kuid on õiguspärane nõuda sellekohast tasu nendelt, kes teevad koopiaid teiste jaoks või kes teevad seadmed, vahendid ja andmekandjad neile sel otstarbel kättesaadavaks, lähtudes sellest, et kõnealust tasu saab hinna kaudu edasi anda. Kui need põhimõtted kehtivad artikli 5 lõike 2 punkti b kontekstis, tuleb neid minu arvates kohaldada ka siis, kui küsimus puudutab artikli 5 lõike 2 punkti a.

79. Euroopa Kohus märkis siiski ka seda, et isiklikuks tarbeks reprodutseerimise tasu vahet tegemata kohaldamine nendele digitaalseks reprodutseerimiseks kasutatavatele seadmetele, vahenditele ja andmekandjatele, mida ei tehta isiklikul eesmärgil kasutajatele kättesaadavaks ja mida selgelt kasutatakse muul otstarbel kui isiklikuks kopeerimiseks, on vastuolus direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b, ehkki kui kõnesolevad seadmed on tehtud füüsilistele isikutele isiklikul eesmärgil kasutamiseks kättesaadavaks, ei ole tarvis tõendada, et nad on tegelikult teinud nende seadmete abil isiklikuks tarbeks koopiaid ja seega tekitanud kahju kaitstud teoste autorile.<sup>48</sup> Seega võib seadmete, vahendite ja andmekandjate suhtes kohaldada tasu, lähtudes mitte nende tegelikust, vaid potentsiaalsest kasutamisest kaitstud materjali reprodutseerimiseks ning kui selline kasutamine on välistatud, tuleb ka niisugune tasu välistada. Jällegi näib, et sama peab kehtima artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse kuuluva analoogkopeerimise suhtes.

80. Sellest tulenevalt, arvestades ettepanekut, mille teen teisele küsimusele vastamiseks, peaks olema põhimõtteliselt õiguspärane võtta tasu mitte ainult ise analoog-analoog-koopiaid teha suutvate seadmete nagu valguskoopiamasinate ja kombainseadmete, vaid ka selliste seadmete valmistamise, importimise või edasimüümise eest, mida saab kasutada mitte eraldi, vaid seadmete ahelas niisuguste koopiategemiseks.

81. Niivõrd, kui sellist tasu võetakse direktiivi kohaselt ja seega Euroopa Liidu õigust rakendades, peavad liikmesriigid neile jäetud võimalusi kasutades järgima selle õiguse üldpõhimõtteid.<sup>49</sup>

82. Kui on kehtestatud tasu seadmete ahela suhtes, näib võrdse kohtlemise põhimõttega või proportsionaalsuse põhimõttega – või tõepoolest mis tahes õiglase hüvitise või õiguste valdajate ja kasutajate vahelise õiglase tasakaalu kontseptsiooniga<sup>50</sup> – vastuolus see, kui ahela igat lüli koormaks samasugune tasu nagu eraldiseisvat seadet, näiteks valguskoopiamasinat. Selline lähenemisviis tähendaks, et kasutaja võib olla kohustatud tegema väga erinevaid panuseid õiglasesse hüvitisse vastavalt sellele, millise seadme ta on valinud – mis ei näi „õiglane”, vaid tundub tõenäoliselt moonutatavat konkurentsi eri seadmete tarnijate vahel.

47 — Punktid 38-50; vt samuti eespool 11. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Stichting de Thuiskopie, punktid 18-29.

48 — Kohtuotsus Padawan, punktid 51-59.

49 — Vt nt 29. jaanuari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-275/06: Promusicae (EKL 2008, lk I-271, punkt 68).

50 — Vt direktiivi põhjendus 31.



83. Seega ei näi VG Worti lähenemisviis – jaotada tasu seadmete vahel ära – esmapilgul direktiiviga vastuolus olevat. Siiski ei näi esmapilgul direktiiviga vastuolus olevat ka tasu kehtestamine ainult ühe ahelasse kuuluva seadme eest. Ent asjaolud on palju keerukamad, eriti kui arvestada tuleb võrdse kohtlemise põhimõtet, millele osutab Bundesgerichtshof.

84. Esiteks saab kahtlemata hankida statistilisi andmeid selle kohta, mil määral keskmiselt kasutatakse kaitstud materjali reprodutseerimiseks valguskoopiamasinaid või kombainseadmeid, ning ainult selliste andmete põhjal saab arvutada nende seadmetelt võetava mis tahes tasu (või vähemalt kohtuotsuses Padawan silmas peetud mis tahes tasu), mis on mõeldud õiglaseks hüvitiseks autoritele. Siiski tuleb kaaluda, kas niisuguseid andmeid saab laiendada seadmete ahelale, nagu skannerist, arvutist ja printerist koosnev ahel. Ei tundu tõenäoline, et selline seadmete ahel oleks mõeldud eeskätt analoog-analoog-kopeerimiseks, mille jaoks sobivad palju paremini valguskoopiamasinad ja kombainseadmed. Kui seda seadmete ahelat üldse sel otstarbel kasutatakse, näib tõenäoline, et see kasutamine piirdub direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b, mitte punkti a erikohaldamisalaga, sest teised isikud peale füüsiliste isikute või isikud, kelle tehtavad reproduktsioonitoimingud ei ole isiklikuks tarbeks ega mittekaubanduslikud, valiksid analoog-analoog-kopeerimiseks tõenäoliselt vähem kohmaka meetodi – teisisõnu valguskoopierimise või ehk koguni mingit liiki ofsettrüki. Seetõttu näib niisuguse kopeerimise tegelikust (pean silmas statistilist keskmist) kasutamisest rääkides raske võrdsustada kolmeseadmelist ahelat, mille iga seade teostab protsessi ühe osa, üheainsa seadmega, mis teostab kogu protsessi.

85. Teiseks, kui skannerit, arvutit ja printerit koos saab kasutada analoog-analoog-koopiade tegemiseks, ei pea sisendseadmeks tingimata olema skanner. Selleks saab kasutada ka digitaalkaameraid, sealhulgas neid, mis on ehitatud teistesse seadmetesse. Kui tasu tuleb võtta skanneritelt (proportsionaalselt nende funktsionaalsele osale seadmete ahelas või mingil muul alusel), siis kas seda ei peaks võtma ka samaväärsete sisendseadmete eest?

86. Kolmandaks võib Bundesgerichtshofi osutatud kolmeseadmelist ahelat näha ka kahes seadmete paaris (mille kasutamine võib olla tõenäolisemgi): skanner–arvuti ja arvuti–printer, kusjuures kummagi paariga tehakse niisuguseid koopiaid, mis ei ole analoog-analoog, mistõttu – vastavalt vastusele, mille pakun teisele küsimusele – ei kuulu kumbki paar direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse. Niivõrd, kui selline kasutamine kuulub artikli 5 lõigetes 2 või 3 sätestatud muude erandite kohaldamisalasse, näib selge, et õiglase hüvitise andmiseks ette nähtud tasu võib olla õigustatud – ent see erineb tasust, mis on ette nähtud analoog-analoog-kopeerimise (UrhG tähenduses fotokopeerimise või muu sarnase toimega meetodi kasutamise) eest õiglase hüvitise andmiseks.

87. Neljandaks on kõnealuse tasu konkreetse rakendamise puhul, nagu see on üksikasjalikult ette nähtud UrhG II lisas, raske näha, kuidas saab koopiade arvu minutis ja värvilise kopeerimise võimalust kui kriteeriume hõlpsasti kohaldada seadmete ahela suhtes, olenemata sellest, kas kõnesolev tasu jaotatakse seadmete ahelale või kohaldatakse seda üheleainsale seadmele, kui selleks seadmeks ei ole – viimati nimetatud juhul – printer.

88. Seega tekib seoses põhikohtuasjas lahendada oleva küsimusega mitmeid raskusi. Need tulenevad suuresti sellest, et direktiivi artikli 5 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud erandid on omavahel kattuvad, ja sellest, kuidas vaidlusalune Saksamaal kehtestatud tasu langeb kohmakalt kokku mitme nimetatud erandiga. Siiski tõstavad need raskused esile teatavat pinget selles, kuidas Euroopa Kohus kohtuasja Padawan lahendas, mis aga ei pruukinud tolles kohtuasjas kohe ilmned.

89. Nimetatud kohtuasjas asus Euroopa Kohus sisuliselt seisukohale, et 1) kopeerimistoimingul oli vajalik seos kohustusega rahastada autoritele antavat õiglast hüvitist; 2) kehtis eeldus, et seadmeid, mida saab kasutada kopeerimiseks, selleks ka kasutatakse; ja 3) oli keelatud kohaldada tasu seadmete eest, mis jäävad direktiiviga lubatud konkreetse erandi kohaldamisalast selgelt välja.<sup>51</sup>

90. Oletaksin, et Padawani kohtuasja kontekstis oli sellisele seisukohale jõuda ja asuda lihtsam kui käesolevas kohtuasjas. Nimelt puudutas Padawani kohtuasi üksnes direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b ette nähtud isiklikuks tarbeks reprodutseerimise erandit ja üksnes vahendeid, mis ongi põhimõtteliselt ette nähtud niisuguseks kopeerimiseks, mis võib selle erandi kohaldamisalasse kuuluda. Siseriiklikus menetluses olnud vaidlus ja Euroopa Kohtu põhjenduskäik, millega vastati eelotsuse küsimustele, rajanesid (toonastel asjaoludel kahtlemata õigustatud) eeldusel, et artikli 5 lõike 2 punktis b sätestatud määratluse kohaldamisalasse kuuluvat isiklikuks tarbeks reprodutseerimist on võimalik selgelt eristada professionaalsest kopeerimisest, mis sellesse kohaldamisalasse ei kuulu. Käesolevad kohtuasjad aga puudutavad tasu, mis on ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks rea omavahel osaliselt kattuvate erandite raames, millest paljud ei pruugi kuuluda artikli 5 lõike 2 punkti b kohaldamisalasse, kuid mis kõik peavad kuuluma artikli 5 lõike 2 punkti a kohaldamisalasse. Liiasi soovitakse tasu rakendada seadmetele, mille ettenähtud ja tegelikud kasutamiskiivid ulatuvad tavapäraselt kaugemale kõnealuste eranditega hõlmatutest ning mida sageli kasutatakse eri koosseisudes, mis eranditult jäävad kattumisealast välja, ilma et seadme ostmise ajal oleks võimalik selgelt tuvastada, milleks seda kasutama hakatakse.

91. Kui kohtuotsuses Padawan rakendatud lähenemisviis tuleb säilitada tervikuna, näib mulle, et selles võib olla vaja piirduda siseriiklike eranditega, mis eranditult on hõlmatud direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b määratluse alla, ja tasudega seadmete või kandjate eest, mida saab eristada vastavalt nende kasutamisele isiklikuks kopeerimiseks või muul eesmärgil kopeerimiseks. Mis puudutab käesolevas asjas vaidluse all olevat tasu, tundub mulle, et soovitatav võiks olla nüansitundlikum lähenemine, vahest niisugune, millega jäetakse liikmesriikidele rohkem kaalutlusruumi.

92. Kalduksin nõustuma komisjoni ja Kyocera-ga selles, et kuigi õiglase hüvitise direktiivi tähenduses on kahtlemata mõeldud heastama kahju kopeerimisest, mida õiguste valdajad reprodutseerimisõiguse erandi või piirangu tagajärjel kuidagi kontrollida ei saa, ei ole üheski direktiivi sättes nõuet, et seda hüvitist peaksid rahastama alati need, kes selliselt koopiaid teevad. Loomulikult ei ole niisugune rahastamine ka kuidagi välistatud, kuid see, kas tegu on kõige asjakohasema lähenemisviisiga, võib oleneda iga erandi või piirangu asjaoludest. Ja kui see on asjakohane, võib asjaoludest oleneda seegi, kas tasu kopeerimise seadmete või kandjate eest on kõige asjakohasem vahend selle saavutamiseks. Näiteks võib tasu tühjade DVD-ketaste eest olla asjakohane, et anda õiglast hüvitist filmide isiklikuks tarbeks kopeerimise eest, ent tasu puhta paberi eest võib olla fotokopeerimist puudutava erandi kontekstis vähem asjakohane kui tasu valguskoopiamasinade eest. Teiste erandite puhul – näiteks tsiteerimine sellistel eesmärkidel nagu kriitika või ülevaade või teoste kasutamine karikatuuris, paroodias või pastišis – võivad üldse puududa elemendid, millelt võetava tasu kehtestamine oleks tõhus.

93. Arvestades sedalaadi raskusi, mida olen eespool üldjoontes kirjeldanud, näib mulle, et siseriikliku kohtu ülesandeks jääb uurida UrhG-ga kehtestatud tasu üksikasjalikumalt, kui Euroopa Kohus saaks seda teha. Siseriiklik kohus peaks uurima seda, kuidas arvutatakse kõnealune tasu valguskoopiamasinatelt, ning seda, mil määral saab seda arvutust üle kanda sellisele seadmete ahelale, mille seadmeid koos saab kasutada samalaadsete koopiate tegemiseks, kuid ühtki seadet eraldiseisvana mitte, ja mille iga seadet kasutatakse tavapäraselt muul otstarbel. Siseriiklik kohus peaks kaaluma, kas kõnealuse tasu rakendamine niisugusele seadmete ahelale või selle üksikseadmetele loob õiguste

51 — Vt käesoleva ettepaneku punktid 13 ja 14.

valdajate ja kasutajate õiguste ja huvide vahel õiglase tasakaalu. Võrdse kohtlemise põhimõtte osas, mis on Bundesgerichtshofi peamine mure, peaks ta minu arvates kaaluma eeskätt nende seadmete (sealhulgas teiste samaväärsete funktsioonidega seadmete) ostjate, mitte pelgalt importijate ja edasimüüjate võrdse kohtlemise aspekti, sest kõnealune tasu koormab lõpuks just neid ostjaid.

*Neljas küsimus: tehnilised meetmed keelatud kopeerimise takistamiseks*

94. Isiklikuks tarbeks reprodutseerimise osas nõuab direktiivi artikli 5 lõike 2 punkt b, et õiguste valdajad saaksid õiglase hüvitise, mille puhul võetakse arvesse, kas kaitstud materjali suhtes on või ei ole kasutatud tehnilisi meetmeid.<sup>52</sup> Tehnilised meetmed on need, mille eesmärk on takistada või piirata toiminguid, mida õiguste valdaja ei ole lubanud, ning neid peetakse tõhusaks siis, kui materjali kasutamist ohjatakse juurdepääsu reguleeriva või kaitsva protsessi (nagu krüpteerimine või skrambleerimine) või kopeerimist reguleeriva süsteemi abil. Kas võimalusest kasutada selliseid meetmeid – mida tuleb eristada nende tegelikust kasutamisest – piisab, et muuta artikli 5 lõike 2 punktis b sätestatud õiglast hüvitist käsitlev tingimus kohaldatamatuks?

95. Põhikohtuasjas vaidluse all olevate siseriiklike õigusnormide kontekstis on see küsimus oluline kõnealuse tasu arvutamise suhtes (nende isikute kindlakstegemisel, kellel on õigus saada õiglast hüvitist).<sup>53</sup>

96. Rõhutaksin aga uuesti, et need sätted on seotud tasuga, mida kohaldatakse nii sellistele reprodutseerimistoimingutele, mis kuuluvad, kui ka sellistele, mis ei kuulu direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b sätestatud isiklikuks tarbeks reprodutseerimise erandi kohaldamisalasse, mis ainsana eeldab tehniliste meetmete kasutamise või kasutamata jätmise arvessevõtmist. Liiasi piirduvad kõnesolevad toimingud – kui minu pakutav vastus teisele küsimusele on õige – analoog-analoog-kopeerimisega. Tõepoolest saab niisuguse kopeerimise raskendamiseks võtta teatavaid meetmeid,<sup>54</sup> kuid neid kasutatakse suuresti pigem ametlike dokumentide võltsimise vastu ja ärisaladuste hoidmiseks kui autoriõigustega kaitstud materjali kaitseks. Direktiivis käsitletavat tehnilised meetmed aga on täpsemalt sellised, mis takistavad või piiravad digitaalsetest allikatest reprodutseerimist. Üks näide: dokument võidakse teha arvutis kuvamiseks kättesaadavaks kujul, mis ei võimalda ilma parooli sisestamiseta salvestamist või printimist; kasutajatele võidakse anda parool pärast seda, kui õiguste valdaja on nad registreerinud, kasutajad on nõustunud teatavate tingimustega ja maksnud tasu.

97. Seetõttu kahtlen, kas vastus neljandale küsimusele on põhikohtuasjas vaidluse all oleva tasu osas oluline (siiski ei nõustu ma Fujitsu märkusega, et see on ebaoluline põhjusel, et artikli 5 lõike 2 punkt b ei käsitle mitte reproduktioone „mis tahes kandjal”, vaid üksnes reproduktioone „audio-, video- või audiovisuaalsetel analoog- ja digitaalkandjatel”, mis oli komisjoni ettepanekus algselt kasutatud sõnastus, mida nõukogu muutis ainult selleks, et „sõnastust lihtsustada”.<sup>55</sup> Direktiivis on kasutatud sõnastust „mis tahes kandjal” ning seda ei saa tõlgendada vastuolus selle selge tähendusega. Igal juhul on paber tegelikult „visuaalne analoogsalvestuskandja”, isegi kui sellist kirjeldust kasutaksid vaid vähesed.) Oma kahtlustest hoolimata käsitlen seda küsimust kujul, mil see on esitatud.

52 — Mitmes märkuses on osutatud, et artikli 5 lõike 2 punkti b saksakeelne versioon erineb teistest keeleversioonidest, kohustades võtma arvesse seda, kas selliseid meetmeid on kasutatud („ob technische Maßnahmen [...] angewendet wurden”). Hispaaniakeelne versioon on samasugune („si se aplican o no”), kuid ülejäänud versioonid on lähemal ingliskeelsele ja prantsuskeelsele neutraalsele sõnastusele.

53 — Direktiivi põhjenduses 35 on märgitud: „Õiglase tasu määra kindlaksmääramisel tuleks täielikult arvesse võtta käesolevas direktiivis osutatud tehniliste kaitsemeetmete kasutamise ulatust.”

54 — Niisuguste meetmete (sealhulgas hologrammide, vesimärkide ja eritintide) olemasolu võib selgitada, miks on direktiivi artikli 6 lõike 4 esimeses lõigus viidatud artikli 5 lõike 2 punktile a seoses kaitsega tõhusatest tehnilistest meetmetest mõõdamise vastu.

55 — Vt nõukogu ühine seisukoht (EÜ) nr 48/2000 (EÜT 2000, C 344, lk 1; nõukogu põhjenduste punkt 24).

98. Kui arvata välja Fujitsu märkus küsimuse ebaolulisuse kohta, jagunevad väljapakutud vastused kolme peamisesse rühma. Hewlett Packard, Kyocera, Leedu, Madalmaad ja Ühendkuningriik on kõik seisukohal, et pelgalt võimalusest kasutada teose kaitseks „tehnilisi meetmeid” piisab, et välistada igasugune nõue anda õiglast hüvitist seoses teoste reprodutseerimisega; Iirimaa on üldjoontes samal seisukohal, kuid toetab juhtumipõhist lähenemist. VG Wort, Saksamaa, Poola ja komisjon on seevastu seisukohal, et selline mõju peaks olema üksnes niisuguste meetmete tegelikul kasutamisel. Hispaania ja Soome omakorda leiavad, et direktiiv ei ole piisavalt selgelt sõnastatud ja küsimus on liikmesriikide otsustada. (Siiski näivad kõik menetlusosalised nõustuvat, et kui tõhusaid tehnilisi meetmeid on tegelikult rakendatud, õigust õiglasele hüvitisele ei teki.)

99. Esimest seisukohta toetavates märkustes on suures osas tuginetud direktiivi põhjendustele 35 ja 39, mis viitavad vajadusele võtta arvesse vastavalt „kaitsemeetmete kasutamise ulatust” ja tehnilist arengut, „kui tõhusad tehnilised kaitsemeetmed on olemas”. Samuti on osutatud, et kui õiguste valdajad saaksid nõuda hüvitist lihtsalt selle alusel, et nad on otsustanud selliseid meetmeid mitte kasutada, ei innustaks see neid nende intellektuaalomandiõigusi direktiivi põhieesmärgi kohaselt kaitsma ega muul viisil teostama, vaid nad võiksid pelgalt tugineda üldisele tasule, et saada hüvitist, mis ei pruugi olla seotud tegeliku nõudlusega nende materjali järele. Mitu menetlusosalist viitab komisjoni talituste töödokumendi eelnõule,<sup>56</sup> mis näib seda seisukohta toetavat. Samuti toonitavad nad, et kohtuotsuses Padawan märkis Euroopa Kohus,<sup>57</sup> et õiglast hüvitist tuleb käsitada kui sellist, mis on mõeldud autori kannatatud kahju heastamiseks ning selle põhjal tuleb seda ka arvutada; kui õiguste valdaja on teinud kättesaadavaks oma teose digitaalse koopia ja ei ole püüdnudki seda tehniliste meetmete abil kopeerimise eest kaitsta, ei saa teose kopeerimise korral väita, nagu oleks ta kahju kannatanud.

100. Vastupidise seisukoha toetajad osutavad iseäranis sellele, et direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b on selgelt kasutatud sõnastust „on või ei ole kasutatud”,<sup>58</sup> samuti sellele, et artikli 6 lõikes 3 on viidatud „tõhusatele” tehnilistele meetmetele; need mõlemad asjaolud näivad rääkivat vastu pelgalt tehniliste meetmete kasutamise võimaluse arvessevõtmisele.

101. Mõistan, kui ahvatlev võib olla poliitika, mille kohaselt õiguste valdaja, kes võimaldab üldsusel oma teost kasutada, kuid ei rakenda võimalikke meetmeid selle kopeerimise reguleerimiseks vastavalt oma reprodutseerimisõigusele – mis on direktiivi ülesehituses esmane õigus –, peaks kaotama oma õiguse saada õiglast hüvitisele – mis on teisene õigus –, kui teost reprodutseeritakse isiklikuks tarbeks. Siiski ei ole Euroopa Kohtu ülesanne otsustada sellise poliitika poolt või vastu, vaid tõlgendada direktiivi sätteid nii, nagu need on kehtestatud.

102. Direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b sõnastuses ei ole viidatud tehniliste meetmete kasutamise võimalusele või selle võimaluse puudumisele kui kriteeriumile: selles punktis on viidatud sõnaselgelt ja üksnes nende meetmete kasutamisele või kasutamata jätmisele (ehk sellele, kas neid on või ei ole kasutatud). Ja kui selliste meetmete autoriõigusega kaitstud teose suhtes kasutamise arvessevõtmisel on teatav mõju õiguste valdaja õigusele saada õiglast hüvitist, ei saa nende kasutamata jätmise arvessevõtmine (olgu põhjus milline tahes) olla samasuguse mõjuga, eeldusel, et artikli 5 lõike 2 punkti b viimasel tingimusel üldse on mingi mõte.

103. Tõepoolest leidub direktiivi põhjendustes teatavaid märke, mis võiksid toetada teistsugust seisukohta. Siiski ei saa ma käsitada põhjenduses 35 kasutatud sõnastust „kasutamise ulatus” kui sellist, mis viitaks mis tahes tagajärgedele juhul, kui meetmeid on võimalik kasutada, kuid ei kasutata. Põhjenduses 39 ei ole juttu kasutamise võimalusest. Seal on kirjas: „Erandi või piirangu kohaldamisel isiklikuks otstarbeks kopeerimise suhtes peaksid liikmesriigid, kui tõhusad tehnilised kaitsemeetmed on

56 — *Fair compensation for private copying in a converging environment*, detsember 2006, esitanud Fujitsu, lk 60 ja 61.

57 — Viidatud eespool 11. joonealuses märkuses, punktid 40 ja 42. (Kohtuotsuse ingliskeelses versioonis on kannatatud kahju vastutasu kohta kasutatud punktis 40 terminit *recompense*, kuid mulle näib, et see ei vasta prantsuskeelses versioonis kasutatud terminile *contrepartie* ega hispaaniakeelses versioonis kasutatud terminile *contrapartida*.)

58 — Vt samuti 53. joonealune märkus eespool; saksakeelne versioon näib seda seisukohta isegi tugevamini toetavat.

olemas, nõuetekohaselt arvesse võtma tehnilist ja majanduslikku arengut, eelkõige isiklikuks otstarbeks digitaalse kopeerimise ja tasusüsteemide puhul.” Siiski näib mulle, et see jääb ikkagi kaugemale väitest, et kui meetmed on olemas, kuid neid ei kasutata, tuleb õiglase hüvitise välistada. Ka muudest direktiivi sätetest ega ettevalmistavatest materjalidest ei näe ma seda, et niisugust tulemust silmas peeti. Lõpuks ei pea ma ka usaldusväärseks talituste töödokumenti, mis, nagu näib, jäigi vaid eelnõuks ja mille puhul on selge, et see ei kajasta komisjoni seisukohti, nagu need on Euroopa Kohtule esitatud.

104. Samuti ei ole ma ikkagi veendunud, et direktiiv nõuab kõikides liikmesriikides õiglase hüvitise ettenägemist juhtudeks, kui õiguste valdajad ei ole takistanud ega piiranud keelatud kopeerimist vahenditega, mida neil oli võimalus kasutada. Sõnastus „õiglase hüvitise, mille puhul võetakse arvesse, kas [...] ei ole kasutatud [...] tehnilisi meetmeid” võib sisaldada ka võimalust, et kasutada olevate tehniliste meetmete kasutamata jätmisega ei pruugi tingimata kaasneda õiglast hüvitist. Sellist võimalust võib samamoodi või isegi veel enam sisaldada direktiivi põhjenduse 39 sõnastus. Liiasi ei sisalda viimati nimetatud põhjendus üldist märget direktiivi sisu kohta (erinevalt põhjendusest 35, mis seda sisaldab), vaid selles on hoopis märgitud, et „liikmesriigid [peaksid] nõuetekohaselt arvesse võtma [...]”. Niisugune sõnastus on iseloomulik põhjendustele, mis viitavad liikmesriikide kaalutlusruumi ulatusele.<sup>59</sup> Kuna käesolevas asjas on tegu poliitilise küsimusega ja seejuures sellisega, mida ei ole direktiivis selgelt reguleeritud, pean õigeks tõlgenduseks seda, et artikli 5 lõike 2 punkt b lubab liikmesriikidel valida, kas ja mil määral tuleb ette näha õiglase hüvitise juhtudeks, mil õiguste valdajatel on võimalik kasutada tehnilisi meetmeid, kuid nad ei kasuta neid.

*Viies küsimus: õiglase hüvitise juhul, kui kopeerimiseks antakse luba*

105. Kui liikmesriik on rakendanud reprodutseerimisõiguse erandi või piirangu koos (kohustusliku või valikulise) õigusega saada õiglast hüvitist, siis kas selle saamise õigus on kohaldatav, kui õiguste valdajad on otseselt või kaudselt lubanud oma teoste reprodutseerimist?

106. Ka see küsimus on tasu arvutamisel oluline, seondudes nende isikute tuvastamisega, kellele on õigus saada õiglast hüvitist. Samuti tekib sellest põhimõtteline küsimus, millises omavahelises suhtes on ühelt poolt põhiõigus lubada või keelata reprodutseerimist koos sellega kaasneva õigusega rääkida läbi reprodutseerimise eest saadava tasu osas või taotlema õiguste rikkumise heastamist ning teiselt poolt erandid, mida võidakse siseriiklikus õiguses ette näha, koos nendega kaasneva õigusega saada õiglast hüvitist.

107. Bundesgerichtshof osutab, et kohtuotsuses Padawan<sup>60</sup> on rõhutatud hüvitise seost kahjuga, mis on õiguste valdajatele tekitatud nende teoste kopeerimisega, kuid õiguste valdajale ei saa tekitada kahju sellega, et tema teost kopeeritakse tema loal. Siiski kaldub Bundesgerichtshof arvama, et direktiivi artikli 5 lõikes 2 või 3 reprodutseerimisõiguse suhtes ette nähtud erand või piirang jätab õiguste valdaja ilma artikliga 2 antud õigusest lubada või keelata reprodutseerimist, nii et igasugune luba on direktiivi ülesehituse raames toimetu.

108. VG Wort, Saksamaa ja Poola on sisuliselt nõus Bundesgerichtshofi esialgse seisukohaga; komisjoni lähenemisviis on sama, kuid mõnevõrra nüansitundlikum; tarnijad ja kõik ülejäänud märkusi esitanud liikmesriigid aga on sisuliselt seisukohal, et õiguste valdaja, kes direktiivi artikliga 2 tagatud õigust kasutades (otseselt või kaudselt, tasu eest või tasuta) lubab oma teose kopeerimist, kaotab õiguse saada õiglast hüvitist, mille maksmise kohustus oleks muidu võinud tuleneda kooskõlas artikli 5 lõikega 2 või 3 sätestatud erandist või piirangust tema õiguse suhtes.

59 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 35.

60 — Punktid 39, 40 ja 45.

109. Selle põhimõttelise küsimuse saab sõnastada lihtsalt. Kui õiguste valdaja soovib kasutada oma õigust lubada või keelata reprodutseerimist asjaoludel, mis kuuluvad selle õiguse suhtes sätestatud siseriikliku erandi kohaldamisalasse, siis kumb jääb peale: kas reprodutseerimisõigus või erand?

110. Ka vastus näib üsna lihtne, vähemalt põhimõttelisest aspektist. Kui isikul on talle seadusega antud õigus, kuid selle õiguse suhtes kehtib samuti seadusega ette nähtud erandeid või piiranguid, ei saa seda õigust kasutada juhul ja niivõrd, kui kohalduvad need erandid või piirangud. Mis tahes katsel seda õigust kasutada ei ole muud õigusmõju peale selle, mis on ette nähtud neid erandeid või piiranguid reguleerivate õigusnormidega. Just seesugune on reprodutseerimisõiguse – mille liikmesriigid peavad ette nägema vastavalt direktiivi artiklile 2 – suhe erandite või piirangutega, mida liikmesriigid võivad ette näha direktiivi artikli 5 lõigete 2 ja 3 alusel, niivõrd kui nad neid ette näevad.

111. Näiteks kui liikmesriik sätestab reprodutseerimisõiguse suhtes lihtsa erandi, nägemata ette õiglast hüvitist, seoses fotokoopiate tegemisega koolides ja nende kasutamiseiga õpetustöös (milleks annab talle õiguse direktiivi artikli 5 lõike 2 punkt c), ei saa õiguste valdajad selles küsimuses kaasa rääkida. Nad ei saa fotokoopiate tegemist keelata ning mis tahes luba, mida nad võivad anda, on ülearune ja õigusmõjuta. Olukord jääb samaks, kui liikmesriik selle asemel otsustab sätestada sama erandi, kuid koos õigusega saada õiglast hüvitist. Ainus erinevus seisneb selles, et õiguste valdajatel on õigus saada seda hüvitist vastavalt siseriiklike õigusnormidega ette nähtud tingimustele. Olukord jääb samaks ka juhtudel (nagu näiteks artikli 5 lõike 2 punktides a ja b ette nähtud), kui liikmesriigil ei ole muud valikut kui näha ette õiglase hüvitise.

112. Veel kord teisisõnu väljendatult, kui liikmesriik näeb vastavalt direktiivi artikli 5 lõikele 2 või 3 ette erandi artikli 2 kohaselt sätestatud reprodutseerimisõigusest, ei saa õiguste valdajad põhimõtteliselt seda õigust endale ennistada ega seda erandit toimetada jätta.

113. Niisugune peab minu hinnangul olema aluskoht ja vähemalt lähtepunkt viiendale küsimusele vastamisel. Siiski võib olla asjakohane seda seisukohta täpsustada, arvestades ühte või mitut muud argumenti, mis on esitatud.

114. Esiteks väidavad Fujitsu ja Hewlett Packard, et Bundesgerichtshofi tõlgendus riivab põhiõiguste harta<sup>61</sup> artikliga 17 tagatud õigust omandile sellega, et takistab õiguste valdajaid andmast tasuta litsentse nende teoste kopeerimiseks. Kuigi see nimetatud õigust tõepoolest riivab, on selline riive minu arvates siiski selgelt lubatud harta artikli 17 lõikega 1, kui seda „reguleeri[takse] seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides” ja makstakse õiglast hüvitist.

115. Teiseks esitavad tarnijad ja mitu liikmesriiki argumente seoses kohtuotsuses Padawan väljendatuga. Nimetatud otsuse punktis 39 märkis Euroopa Kohus, et õiglase hüvitise eesmärk on kompenseerida autoritele nende kaitstud teoste *loata* kasutamine; punktis 40 kinnitas ta, et õiglase hüvitise on seotud kahjuga, mida autor kannab teose isiklikul eesmärgil *loata* reprodutseerimise tõttu; ja punktis 45, et reprodutseerimise ainuõiguse omajale kahju tekitanud isik on isik, kes reprodutseerib kaitstud teost isikliku kasutamise eesmärgil *ilma õiguse omajalt eelnevalt luba küsimata*. Sellest lähtudes väidetakse, et õiglase hüvitise ei saa kuuluda maksmisele, kui luba on taotletud ja tasuta või tasu eest saadud. Seega ei saa ühelgi niisugusel juhul tekkida kahju ja õiguste valdajal ei peaks olema õigust (veel mingile) hüvitisele, mis ühelgi juhul ei saa olla „õiglase”.

61 — Vt 33. joonealune märkus eespool.

116. Ma ei ole veendunud, et neid viidatud tekstikohti tuleks tingimata käsitada väljapakutud võtmes. Nimetatud kohtuotsuse resolutsiivosa punktis 2 otsustas Euroopa Kohus, et õiglase hüvitise arvutamisel tuleb tingimata lähtuda kaitstud teoste autoritele *isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandiga* tekitatud kahju kriteeriumist. Näen eelnevaid viiteid loa puudumisele just sellel taustal. Luba ei saa anda, sest õigus lubada või keelata on õiguste valdajalt ära võetud ning just selle äravõtmise eest kuulub maksmisele õiglase hüvitis.

117. Kolmandaks, ja mis olulisem, juhitakse aga tähelepanu mitmele direktiivi põhjendusele. Põhjenduses 30 on märgitud: „Käesolevas direktiivis nimetatud õigusi võib võõrandada, üle anda või hõlmata litsentsilepingutega, ilma et see mõjutaks autoriõiguse ja sellega kaasnevate õigustega seotud asjaomaste siseriiklike õigusaktide kohaldamist.” Erandite või piirangute teemal sisaldab põhjendus 35 lauset „Kui õiguste valdajad on juba saanud tasu muus vormis, näiteks osana litsentsitasust, ei tule täiendavat või eraldi tasu maksta”. Põhjenduses 44 on märgitud, et „erandeid ega piiranguid ei tohi kohaldada viisil, mis [...] on vastuolus tema teose või muu objekti tavapärase kasutamisega”. Põhjenduse 45 kohaselt „[ei takista] artikli 5 lõigetes 2, 3 ja 4 osutatud erandid ja piirangud [...] määratlemast lepingulisi suhteid, mille eesmärk on tagada õiguste valdajale õiglase hüvitis siseriiklike õigusaktidega ettenähtud ulatuses”. Seoses kopeerimise takistamiseks või piiramiseks mõeldud tehniliste meetmete kasutamisega on põhjenduses 51 märgitud: „Liikmesriigid peaksid edendama õiguste valdajate vabatahtlike meetmeid, sealhulgas õiguste valdajate ja teiste poolte vaheliste lepingute sõlmimist ning rakendamist, et saavutada teatavate siseriiklike õigusaktidega ettenähtud erandite ja piirangute eesmärgid käesoleva direktiivi kohaselt.” Ja põhjenduses 52 on lisatud: „Isiklikuks otstarbeks kopeerimise suhtes artikli 5 lõike 2 punkti b kohase erandi või piirangu kohaldamisel peavad liikmesriigid samamoodi edendama vabatahtlike meetmete kasutamist, et saavutada nimetatud erandi või piirangu eesmärgid.”

118. Peale selle on direktiivi artikli 5 lõikes 5 sätestatud, et muu hulgas nimelt ka artikli 5 lõigete 2 ja 3 kohaseid erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes „teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve”.<sup>62</sup> Ja artikli 6 lõikes 4 on seoses kopeerimise takistamiseks või piiramiseks mõeldud tehniliste meetmetega ja artikli 5 lõike 2 punkti a, c, d või e või artikli 3 punkti a, b või e kohaselt ette nähtud erandite või piirangutega mainitud „vabatahtlik[k]e meetme[id], sealhulgas õiguste valdajate ja teiste asjaomaste isikute vahelis[i] lepingu[id]”.

119. Neid põhjendusi ja sätteid arvestades näib olevat vaja põhiseisukohta mingil määral täpsustada. Kuigi ma ei ole seisukohal, et põhjendus 30 oli mõeldud viitama direktiivi kohaselt ette nähtud eranditele ja piirangutele, on selge, et seadusandja soovis kuidagi võimaldada lepingusuhete koosseksisteerimist selliste erandite või piirangutega. Paraku ei ole selle koosseksistentsi piirid selgelt määratletud ega isegi üldjoontes näidatud. Sellepärast peab liikmesriikidel minu hinnangul olema mõningane kaalutlusruum.

120. Siiski peavad sellel kaalutlusruumil olema piirid ning mulle näib, et komisjoni lähenemisviis on õige, eeskätt arvestades aluspõhimõtet, mille olen seadnud käesoleva hinnangu lähtepunktiks. See lähenemisviis on sisuliselt järgmine. Õigusaktidega kehtestatud erandid või piirangud peavad just sellisteks jääma. Juhtudel, kui need kohalduvad, ja nende kohaldamisala piires ei ole õiguste valdajatel enam õiguslikult võimalik lubada või keelata teoste reprodutseerimist teiste isikute poolt või taotleda loata kopeerimise eest hüvitist. Kui õiglast hüvitist ei eeldata või seda ei ole ette nähtud, ei ole selle kohta rohkem midagi öelda. Ent kui õiglast hüvitist eeldatakse või see on ette nähtud (kas sellepärast, et direktiiv seda nõuab, või sellepärast, et liikmesriik on kasutanud võimalust see ette näha), on

62 — Vt käesoleva ettepaneku punkt 9.

liikmesriikidel võimalus ette näha, et õiguste valdajad võivad kas loobuda õiglase hüvitise nõudmisest või teha oma teosed kopeerimiseks kättesaadavaks vastavalt kokkulepetele (näiteks asjakohaselt suurendades baashinda), mis võimaldavad neil saada õiglast hüvitist tulevase kopeerimise eest nendelt, kes nende teoseid omandavad.

121. On selge, et õiguste valdajad, kes otsustavad kasutada kumbagi nendest toimimisviisidest, ei saa nõuda väljamakseid sellisest fondist, mis moodustub põhikohtuasjas vaidluse all olevast tasust, ning seda tasu tuleb arvutada nii, et õiglast hüvitist saavad ainult need õiguste valdajad, kes ei ole nimetatud kahte toimimisviisi kasutanud. Samuti ei tohi õiguste valdajate ja nende teoste omandajate vahel sõlmitud mis tahes kokkulepped piirata õigusi, mis tekivad viimati nimetatutele mis tahes kohaldatavast erandist või piirangust, ega hõlmata makseid, mis ületavad direktiivi tähenduses „õiglase hüvitise”.

*Esimene küsimus: direktiivi kohaldatavus ratione temporis*

122. Jäeb veel kaaluda, millises ulatuses tuleb kõnealust direktiivi tõlgendust arvesse võtta põhikohtuasjas käsitletava ajavahemiku kestel.

123. Kohtutoimiku kohaselt käsitleb kõnesolev menetlus seadmeid, mida turustati ajavahemikus 1. jaanuarist 2001 kuni 31. detsembrini 2007.

124. Direktiiv ei olnud kuni 22. juunini 2001 avaldatud ega jõustunud. Seega ei ole direktiiv oluline siseriikliku õiguse tõlgendamisel sellele kuupäevale eelnenud sündmuste suhtes.

125. Liikmesriigid olid kohustatud jõustama direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid enne 22. detsembrist 2002. Ilmneb siiski, et Saksamaal viidi see protsess lõpule alles 13. septembril 2003.<sup>63</sup>

126. Siiski peab siseriiklik kohus siseriikliku õiguse kohaldamisel tõlgendama seda võimalikult suures ulatuses asjakohase direktiivi sõnastust ja eesmärki arvestades, et saavutada direktiiviga taotletav tulemus ning seeläbi täita ELTL artikli 288 kolmanda lõigu nõudeid.<sup>64</sup> Ent see kohustus on kohaldatav alles siis, kui direktiivi ülevõtmise tähtaeg on möödunud.<sup>65</sup> Seni ja alates direktiivi jõustumiskuupäevast on ainus kohaldatav nõue see, et siseriiklikud kohtud peavad niipalju kui võimalik hoiduma tõlgendamast riigi õigust viisil, mis võib pärast ülevõtmise tähtaja möödumist tõsiselt kahjustada selle direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamist.<sup>66</sup> Peale selle tuleb direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaks pidada nii selliseid siseriiklikke õigusnorme, mille otsene eesmärk on nimetatud direktiivi ülevõtmine, kui ka alates selle direktiivi jõustumisest neid olemasolevaid siseriiklikke õigusnorme, mis tagavad siseriikliku õiguse kooskõla selle direktiiviga.<sup>67</sup>

127. Sellest tulenevalt tuleb iga asjakohast siseriiklikku õigusnormi tõlgendada kooskõlas direktiiviga 22. detsembrile 2002 järgnenud mis tahes ajavahemiku suhtes. Alates 22. juunist 2001 kuni 22. detsembrini 2002 väldanud ajavahemiku suhtes ei pea niisugust õigusnormi selliselt tõlgendama, kui selle tõlgendamine taotletava eesmärgi edaspidist saavutamist tõsiselt ei kahjusta – ehkki ei ole ühtegi üldpõhimõtet ega Euroopa Liidu õiguse sätet, mis keelaks siseriiklikul kohtul tõlgendada omamaist õigust direktiivikohaselt enne nimetatud ülevõtmistähtaja möödumist.

63 — Vt 18. joonealune märkus eespool.

64 — Vt äsjase näitena 24. mai 2012. aasta otsus kohtuasjas C-97/11: Amia SpA vs. Provincia Regionale di Palermo (punkt 28).

65 — Vt 4. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-212/04: Adelener jt (EKL 2006, lk I-6057, punktid 113-115).

66 — Vt eespool 67. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Adelener jt, punkt 123, ning 23. aprilli 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-261/07 ja C-299/07: VTB-VAB ja Galatea (EKL 2009, lk I-2949, punkt 39).

67 — Vt eespool 68. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus VTB-VAB ja Galatea, punkt 35.



128. Muu hulgas tähendab see, et kui liikmesriik on direktiivi artikli 5 lõike 2 punktide a ja/või b kohaselt ette näinud erandi või piirangu reprodutseerimisõigusest, on ta kohustatud tagama, et õiguste valdajad saavad õiglast hüvitist seoses asjakohaste sündmustega, mis järgnesid 22. detsembrile 2002, kuid põhimõtteliselt mitte tingimata seoses eelnenud sündmustega.

129. Artikli 10 lõike 2 kohaselt ei mõjuta direktiivi kohaldamine siiski enne 22. detsembrist 2002 sooritatud toiminguid ega omandatud õigusi. See on erinorm, mis näib välistavat siseriikliku õiguse tõlgendamise kooskõlas direktiiviga, kui niisugune tõlgendamine mõjutaks enne 22. detsembrist 2002 „sooritatud toiminguid”.

130. Esmapilgul ei ole selge, mida tähendab sõnastus „sooritatud toimingud”, kui õiglane hüvitis saavutatakse tasuga, mida kogutakse reprodutseerimiseks mõeldud seadmete müügi, mitte reprodutseerimise enese eest. Valdava osa 22. juunist 2001 kuni 22. detsembrini 2002 turustatud seadmetega on olnud võimalik teha ja on tehtud reprodutseerimise pärast viimati nimetatud kuupäeva.<sup>68</sup>

131. Kohtuistungil juhtis komisjon Euroopa Kohtu tähelepanu direktiivi kujunemisloole.

132. Nii algses kui ka muudetud eelnõu redaktsioonis (mille kõnealuste osade kohta ei esitanud märkusi majandus- ja sotsiaalkomitee ega parlament) olid artikli 9 lõiked 2-4 sõnastatud järgmiselt:

„2. Käesoleva direktiivi kohaldamine ei mõjuta enne [direktiivi ülevõtmise tähtaega] sooritatud kasutamistoiminguid.

3. Käesolev direktiiv ei mõjuta enne selle jõustumiskuupäeva sõlmitud lepinguid ega omandatud õigusi.

4. Olenemata lõikes 3 sätestatust on käesolev direktiiv kohaldatav teoste ja muude objektide kasutamist puudutavate [direktiivi ülevõtmise tähtpäeval] kehtivate lepingute suhtes viie aasta jooksul alates direktiivi jõustumisest, kui need ei ole selleks kuupäevaks kehtivust kaotanud.”

133. Algses eelnõu seletuskirjas oli märgitud:

„2. Lõige 2 kajastab üldpõhimõtet, millega tagatakse, et direktiiv ei ole tagasiulatava mõjuga ega kohaldatav kaitstud teoste ja muude objektide kasutamise toimingute suhtes, mis toimusid enne kuupäeva, mil direktiiv peab olema rakendatud [...].

3. Lõigetes 3 ja 4 on ette nähtud veel üks üldpõhimõte, mille kohaselt ei mõjuta direktiiv lepinguid, mis on sõlmitud, ega õigusi, mis on omandatud enne seda, kui pooled said olla direktiivi vastuvõtmisest teadlikud, ja seeläbi välistatud direktiivi kohaldamisalast teatavad „vanad lepingud”. [...].”

134. Lõpuks vastu võetud sõnastuses kajastus nõukogu 28. septembri 2000. aasta ühine seisukoht, milles märgiti: „Artiklis 10 eelistas nõukogu liita osa komisjoni muudetud eelnõu artikli 9 lõikest 3 lõikega 2 ja kustutada lõike 3 ülejäänud osa ning samuti lõike 4 tervikuna, sest nõukogu arvates tuleb jätta lepingute tõlgendamisega seotud küsimused pigem siseriikliku õigusega reguleeritavaks.”<sup>69</sup>

135. Nii näib olevat selge, et artikli 10 lõikega 2 tahtis seadusandja, et direktiiv ei mõjutaks kasutamistoiminguid, s.o käesoleva kohtuasja kontekstis reprodutseerimistoiminguid, mis on sooritatud enne 22. detsembrist 2002.

68 — Mitmetes märkustes osutatakse, et printerite ja arvutite tüüpiline tööiga on kolm kuni neli aastat. Samalaadne kaalutus (ehkki mitte tingimata samasugune tüüpiline tööiga) kehtiks ka tühjade salvestuskandjate eest kogutavate tasude suhtes, mille eesmärk on anda õiglast hüvitist audio- või audiovisuaalse materjali reprodutseerimise eest, kui sellist tasu kogutakse salvestuskandjate müügist enne niisugust reprodutseerimist.

69 — Põhjenduse punkt 51.

136. Lisaks on vaja arvestada seda, et niisuguse hüvitise tagab Saksamaa tasuga selliste seadmete turustamise eest, mida saab reprodutseerimiseks kasutada mitme aasta kestel, ja seda, et ta oli niisuguse süsteemi sisse seadnud juba enne direktiivi jõustumist, ning Euroopa Kohtu praktikat, mis välistab ülevõtmistähtaja jooksul tõlgendused, mis võiksid pärast ülevõtmise tähtaja möödumist tõsiselt kahjustada taotletava eesmärgi saavutamist. Sellepärast näib mulle kõige loogilisem niisugune tõlgendus, et õiglase hüvitise kehtestavate siseriiklike õigusaktide tõlgendamisel tuleb direktiivi arvesse võtta alates selle jõustumiskuupäevast, s.o 22. juunist 2001, tagades, et 22. detsembril 2002 või pärast seda sooritatud reprodutseerimistoimingute eest sellise hüvitise andmist ei kahjusta tõsiselt see, kuidas kogutakse õiglase hüvitise andmiseks mis tahes tasu viimati nimetatud kuupäevale eelnenud seadmete müügi eest; enne 22. detsembril 2002 sooritatud reprodutseerimistoimingud direktiivi kohaldamisalasse aga ei kuulu.

## Ettepanek

137. Kõiki eespool esitatud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesgerichtshofi küsimustele nii:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 5 lõike 2 punktis a tuleb mõistet „paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu [sarnase] toimega meetodi abil” tõlgendada nii, et see viitab üksnes analoogkujul olevate originaalide reprodutseerimisele, mille puhul kujutis jäädvustatakse optiliste vahendite abil. See hõlmab reprodutseerimist niisuguste meetodite abil, mille vaheetapis salvestatakse digitaalne kujutis arvutisse või mäluseadmesse, tingimusel et see protsess tervikuna on ühe ja sama isiku teostatud ja/või üksainus toiming.
- Kui liikmesriik on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 või 3 kohaselt ette näinud sama direktiivi artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse erandi või piirangu ning kui analoogkopeerimise eest selle erandi või piirangu alusel ette nähtud õiglase hüvitise moodustub tasust seadmete eest, millega saab teha niisuguseid koopiaid, peab siseriiklik kohus, kes soovib tuvastada selle tasu vastavust võrdse kohtlemise põhimõttele juhtudel, mil reproduktsioonide tegemiseks kasutatakse omavahel ühendatud seadmete ahelat, uurima, kuidas arvutatakse kõnealune tasu valguskoopiamasinat suhtes ning mil määral saab seda arvutust üle kanda sellisele seadmete ahelale. Ta peab kaaluma, kas kõnealuse tasu rakendamine niisugusele seadmete ahelale või selle üksikseadmetele loob õiguste valdajate ja kasutajate õiguste ja huvide vahel õiglase tasakaalu. Iseäranis peab ta kontrollima, et ei esineks eri tüüpi seadmete (sealhulgas teiste samaväärse funktsiooniga seadmete) ostjate, mitte pelgalt importijate ja edasimüüjate põhjendamatu diskrimineerimist, sest kõnealune tasu koormab lõpuks just ostjaid.
- Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt b lubab liikmesriikidel valida, kas ja mil määral ette näha õiglase hüvitise juhtudeks, kui õiguste valdajatel on võimalik kasutada, kuid nad ei kasuta tehnilisi meetmeid.
- Kui liikmesriik on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 või 3 kohaselt ette näinud sama direktiivi artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse erandi või piirangu, ei saa asjaomased õiguste valdajad enam kontrollida oma teoste reprodutseerimist seda lubades või keelates. Sellistel asjaoludel õiglast hüvitist ette nähes võivad liikmesriigid siiski lubada, et õiguste valdajad loobuvad õiglase hüvitise nõudmisest või teevad oma teosed kättesaadavaks vastavalt kokkulepetele, mis võimaldavad neil saada õiglast hüvitist tulevase reprodutseerimise eest. Kummalgi viimati nimetatud juhul tuleb pidada õiguste valdaja õigust saada õiglast hüvitist ammendunuks ning seda ei tohi arvestada mis tahes õiglase hüvitise üldsüsteemi rahastamise arvutamisel.

- Õiglast hüvitist kehtestavate siseriiklike õigusaktide tõlgendamisel tuleb direktiivi 2001/29 arvesse võtta alates selle jõustumiskuupäevast, s.o 22. juunist 2001, tagades, et 22. detsembril 2002 või pärast seda sooritatud reprodutseerimistoimingute eest sellise hüvitise andmist ei kahjusta tõsiselt see, kuidas kogutakse õiglase hüvitise andmiseks mis tahes tasu viimati nimetatud kuupäevale eelnenud seadmete müügi eest. Enne 22. detsembril 2002 sooritatud reprodutseerimistoimingud direktiivi kohaldamisalasse aga ei kuulu.